

ශ්‍රී ලංකා නීති ආධාර කොමිෂන් සභාව
இலங்கை சட்ட உதவி ஆணைக்குழு
Legal Aid Commission of Sri Lanka

පරිපාලන නීතිය

USAID/CORE ව්‍යාපෘතියේ ආධාර මත සකසන ලදී

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

වගකීමේ මිදීමේ ප්‍රකාශය

"අන්තර්ජාතික සංවර්ධනය සඳහා වූ ඇමෙරිකානු නියෝජිතායතනයේ (USAID) හරහා ලැබෙන ඇමරිකානු ජනතාවගේ පරිත්‍යාගශීලීත්වය මත මෙම ප්‍රකාශනය එළි දැක්වේ. මෙම වාර්තාවේ අන්තර්ගතය පිළිබඳ සම්පූර්ණ විගතිම ශ්‍රී ලංකා නීති ආධාර කොමිෂන් සභාව සතුවන අතර එමඟින් අන්තර්ජාතික සංවර්ධනය සඳහා වූ ඇමෙරිකානු නියෝජිතායතනයෙහි (USAID) හෝ ඇමෙරිකානු එක්සත් ජනපද රජයේ මතය කිසිදු අයුරකින් පිළිබිඹු නොවන බව සැලකුව මැනව."

Ministry of Justice

පරිපාලන නීතිය

ශ්‍රී ලංකා නීති ආධාර කොමිෂන් සභාව

සම්පාදනය
නීතිඥ වයි.ඒ.ඩී.එස්.කේ. චිත්‍රමසිංහ, LLB

සභාපතිතුමාගේ පණිවිඩය

ශ්‍රී ලංකා නීති ආධාර කොමිෂන් සභාව (1978) අංක (27) දරණ පනත මඟින් ස්ථාපිත කරන ලදී. වරප්‍රසාද නොලත් ප්‍රජාවන්ට නොමිලේ නීතිමය උපදෙස් ලබාදෙන අරමුණින් ව්‍යවස්ථාපිත නීති ආයතනයක් ලෙස කොමිසම මානව හිමිකම්, ළමා අයිතිවාසිකම්, කාන්තා අයිතිවාසිකම්, වැඩිහිටි අයිතිවාසිකම්, පවුල් නීතිය, කම්කරු නීතිය, වැනි කේෂ්ත්‍ර කිහිපයක නීතිමය සහය ලබාදෙයි. හැකි තාක් සිවිල් නීතියේ සහන සැලසීමට, දැනුවත් කිරීමට සහ මගපෙන්වීම සඳහා අපගේ ආධාර පුළුල් කර ඇත්තෙමු.

අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය කිරීම සම්බන්ධයෙන් කටයුතු කරන බොහෝ සංවිධාන තිබුනත්, ශ්‍රී ලංකා රජයේ ව්‍යවස්ථාපිත ආයතනයක් ලෙස නීතිමය කටයුතු කරගෙන යාමට නීතිමය බලය ඇති එකම ආයතනය නීති ආධාර කොමිෂන් සභාවයි.

ශ්‍රී ලංකා නීති ආධාර කොමිෂන් සභාව ආදායම, සමාජ තත්වය, ජාතිය, ආගම, ස්ත්‍රී පුරුෂ භාවය හෝ වයස නොසලකා උපදෙස් ලබා දෙයි. පීඩිත සහ අවදානමට ලක්ව ඇති දිවයින පුරා විසිරී සිටින දහස් ගනනකට නීතියේ පිහිට සමානව ලබාදීම ගැන අප ආඩම්බර වෙමු.

මෙම පොත් එකතුව ප්‍රජාවන්ට, නිලධාරීන්ට සහ පුද්ගලයන්ට නීතිය අවබෝධ කර ගැනීමටත්, ඔවුන්ගේ අයිතිවාසිකම් සහ යුතුකම් පිළිබඳව දැනුවත් වීමටත් අත්වැලක් වේ. තව දුරටත් ශ්‍රී ලංකා නීති ආධාර කොමිෂන් සභාවේ නිලධාරීන් මඟින් අවශ්‍ය නීතිමය සහය සහ උපදෙස් ලබා ගත හැකි බව දැනුවත් වීමට මෙය උපකාර වනු ඇතැයි මම බලාපොරොත්තු වෙමි.

ජනාධිපති නීතිඥ රොහාන් සහබන්දු
සභාපති, ශ්‍රී ලංකා නීති ආධාර කොමිෂන් සභාව

ශ්‍රී ලංකා නීති ආධාර කොමිෂන් සභාව

ශ්‍රී ලංකා නීති ආධාර කොමිෂන් සභාව (1978) අංක (27) දරණ පනත මඟින් ස්ථාපිත කරන ලදී. එමඟින් අවදානමට ලක් විය හැකි, අගතිගතමි ඇති ප්‍රජාවන්ට, සමාජ තත්වයෙන් හෝ ආර්ථික තත්වයෙන් හෝ ස්ත්‍රී පුරුෂ භාවය අනුව යුක්තිය සඳහා ප්‍රවේශ වීම සීමා වී ඇති පුද්ගලයින්ට නීති ආධාර සැපයීම උදෙසා පිහිටුවන ලද්දකි.

නිරසාරභාවය හා ස්ථාවරත්වය උදෙසා නීතිමය ආධාර සපයන වෙනත් ආයතන හා සංවිධාන අතරින් මෙම කොමිසන් සභාව ප්‍රමුඛස්ථානයක් ගනී.

ශ්‍රී ලංකා නීති ආධාර කොමිෂන් සභාව දිවයින පුරා පළාත් 9 ක මධ්‍යස්ථාන 84 පවත්වා ගෙනයන අතර දැනුවත් කිරීම සහ ආදායම් සීමාවකින් තොරව සියලුම දෙනාට නීති උපදෙස් සම්පාදන ලබා දීම පිළිබඳව අවබෝධ කිරීම් සිදුකරයි. එහි ස්ථීර නීතිඥයින් 1200 අධික සංඛ්‍යාවක් සහ නිදහස් වෘත්තීය නීතිඥයන් 1000 ට අධික සංඛ්‍යාවක් කාර්යයේ නිරත වේ.

"කොමිෂන් සභාවේ දැක්ම වන්නේ සියලුම ශ්‍රී ලාංකිකයන්ට යුක්තිය සඳහා සමාන ප්‍රවේශක් තිබිය යුතු සමාජයක් නිර්මාණය කිරීමයි." මෙම අරමුණ සාක්ෂාත්කර ගැනීම සඳහා ශ්‍රී ලංකා නීති ආධාර කොමිෂන් සභාව බොහෝ ව්‍යාපෘති සිදුකර ඇත.

ශ්‍රී ලංකා නීති ආධාර කොමිෂන් සභාවේ මෙහෙවර වන්නේ රටේ නීතිමය පිහිටි ලැබිය යුතු පුද්ගලයන්ට පිහිටි ආධාර ලබාදීම බව පනතේ සඳහන් වේ.

අපගේ දැක්ම

යුක්තියට සම ප්‍රවේශයක්

ශ්‍රී ලාංකිකයින්ට ඔවුන්ගේ ආර්ථික හෝ සමාජ තත්වය, ස්ත්‍රී පුරුෂ භාවය, කුලය, ආගම හෝ ජාතිකත්වය හෝ ආබාධිතභාවය නොසලකා යුක්තිය සඳහා සමාන ප්‍රවේශයක් ඇති සමාජයක් නිර්මාණය කිරීමයි.

	පිටු අංක
නීතිය යනු කුමක් ද?	01
• නීතියේ ඉතිහාසය	02
• ශ්‍රී ලංකාවේ නීති පද්ධතිවල විකාශනය	03
• නීතියේ මූලාශ්‍ර	04
• ශ්‍රී ලංකාවේ උසාවි පද්ධතිය	05
• නීති වර්ග	06
පරිපාලන නීතිය යනු කුමක්ද ?	08
• පරිපාලන නීතියේ ඉතිහාසය	09
• පරිපාලන නීතියේ රෙගුලාසි	10
• පරිපාලන අධිකාරියේ තීරණය තීන්දුව හෝ නියෝගය ප්‍රශ්නගත වීමට ඉඩ ඇති අවස්ථා.	11
මූලික අයිතිවාසිකම් නීතිය හැඳින්වීම යනු කුමක් ද ?	13
ආයතනික නීති හා පරිපාලනය	17
සාමාන්‍ය නීති ප්‍රතිපාදන හා පරිපාලනය	22
LAC මධ්‍යස්ථාන පිහිටි ස්ථාන	27

නීතිය යනු කුමක් ද?

“ නීතිය යන අරුත සාමාජයේ යහපැවැත්ම සහතික කිරීමේ අරමුණින් මිනිස් හැසිරීම් වලට සීමාවන් පැනවීම සඳහා ඉදිරිපත් කර ඇති නීති රීති මාලාවකි. ”

නීතියේ ඉතිහාසය

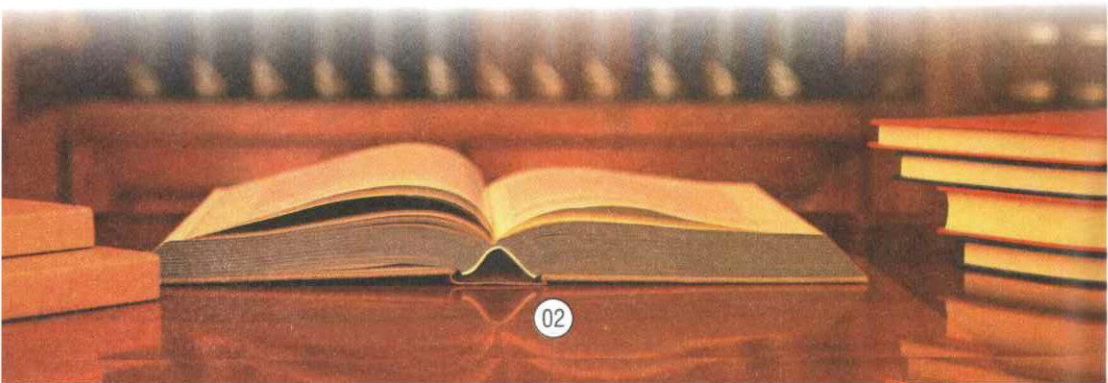
දැනට අපට දැක ගත හැකි ඉංග්‍රීසි නීතිය හා කලෙක ඉතා උසස් තත්ත්වයක පැවැති රෝම ලන්දේසි නීතිය වැනි විධිමත් නීති ක්‍රම/පද්ධතීන් බිහිවීමට පෙර ද, සමාජයේ යහපැවැත්ම සහතික කිරීම සඳහා විවිධ ඇදහිලි, චාරිත්‍ර, ආගම්, සංස්කෘතික හා සමාජ පිළිගැනීම හා සමාජ සංස්ථා ආදිය උපස්ථම්භක වූ අතර පසුකාලීනව නීති වශයෙන් පිළිගත් යම් යම් සංකල්ප පවා මූලික වශයෙන් මෙවැනි ආගම් හා චාරිත්‍ර වලින් ව්‍යුත්පන්න වූ ඒවා විය. කාලයාගේ ඇවෑමෙන් සමාජය ක්‍රමයෙන් සංකීර්ණ වෙත්ම, මෙසේ ආගම්, සංස්කෘතිය, චාරිත්‍ර වැනි ආයතන මඟින් පමණක් මිනිසා හික්මවීම, පාලනය කිරීම දුෂ්කර වෙත්ම, වඩාත් හිඟවිත, දෘඩ හා අනම්‍ය සමාජ පිළිගැනීම් රාශියක් නීතිය ලෙස සමාජය තුළ ස්ථාපිත විය.

සමාජයේ සෑම තරාතිරමකම පුද්ගලයින්, භේදයකින් තොරව අවිවාදයෙන්ම යටත් විය යුතු, විසේම සමහර විට එක්තරා දණ්ඩන ස්ථානවලින් ද යුක්ත වන නිශ්චිත එකඟවීම, පිළිගැනීම්, සම්මුතීන් බවට පත්වූ මෙම නීති වලට අදාලව නීති මූලාශ්‍රය, නීතියේ විවිධ ප්‍රභේද ද, නීතිය ක්‍රියාත්මක කරන විධිමත් ආයතන ද, ඒ අනුව ශිෂ්ට සම්පන්න සමාජය තුළ ක්‍රමයෙන් වර්ධනය වනු අපට දැක ගත හැකිය.

“ ජාත්‍යන්තර සබඳතා පුළුල්ව නොපැවති හෙයින් රට රටවල පැවැති ඉපැරණි නීති පද්ධති ඒ ඒ රටවලටම සුවිශේෂී වූ භූගෝලීය, සංස්කෘතික හා සමාජීය පරිසර වලට යෝග්‍ය වන ආකාරයට සංවර්ධනය විය. ”

ජාත්‍යන්තර සබඳතා පුළුල්ව නොපැවති හෙයින් රට රටවල පැවැති ඉපැරණි නීති පද්ධති ඒ ඒ රටවලටම සුවිශේෂී වූ භූගෝලීය, සංස්කෘතික හා සමාජීය පරිසර වලට යෝග්‍ය වන ආකාරයට සංවර්ධනය විය. උදාහරණ වශයෙන්, රෝම නීතිය තුළ වහල් සේවයට අදාල නීතින් පැවතීම දැක්විය හැකිය. අපගේ දේශීය නීතියෙහි ද කාලීන සමාජ අවශ්‍යතා වලට ගැලපෙන පරිදි දීග හා බින්න විවාහ වලට අදාල නීතින් පැවතිණ. සමාජ හා සංස්කෘතික විපර්යාසයන්, ආර්ථික හා කාර්මික අංශවල සංවර්ධනයන් හා ජාත්‍යන්තර සබඳතා පුළුල් වීම් ආදියත් සමගම නීතිය ද වඩාත් සංවර්ධනය විය.

රට රටවල ක්‍රියාත්මක නීති ක්‍රමවලට ජාතික හෝ දේශීය උග්‍රචට ගැලපෙන නීති පමණක් නොව ජාත්‍යන්තරයට ගැලපෙන හා ජාත්‍යන්තරව පිළිගත් නීතින් ද ක්‍රමයෙන් ඇතුලත් විය.

ශ්‍රී ලංකාවේ නීති පද්ධතිවල විකාශනය

ඉතා දීර්ඝ ඉතිහාසයකට හා විකාශනයකට නෂ්ට කියු රෝම නීතිය මගින් වර්තමාන ලෝකයේ නීතියේ විකාශනයට හා සංවර්ධනයට ඇති කරන ලද දායකත්වය ඉතා ඉහළය. ජන සමාජයේ සියළුම අංශ ආවරණය වන නීති පද්ධතියක (Legal System) ලක්ෂණ රෝම නීතිය තුළින් විද්‍යාමන වේ. කෙසේ වෙතත් අභාවයට ගොස් ඇති රෝම නීතියේ ශේෂ අංශ දැනට දැකගත හැක්කේ රෝම ලන්දේසි නීතිය තුළිනි.

ශ්‍රී ලංකාවේ වර්තමාන නීතියේ ව්‍යුහය, සංවර්ධනය හා පෝෂණය සලකා බලන විට ද, ශ්‍රී ලංකාවේ ක්‍රියාත්මකව පැවති ඉපැරණි සිංහල නීතිය හා විදේශීය අධිපත්‍ය අවදියේ කන්ද උඩරට ප්‍රදේශවලට සීමා වෙමින් ක්‍රියාත්මකව පැවති උඩරට නීතිය ද, එසේම තේසවලමේ නීතිය හා මුස්ලිම් නීතිය ද, ලන්දේසි පාලකයින් විසින් හඳුන්වා දෙනු ලැබූ රෝම ලන්දේසි නීතිය ද, ඉංග්‍රීසීන් හඳුන්වා දෙන ලද ඉංග්‍රීසි නීතිය ද වැනි නීති පද්ධතීන් ගණනාවක්ම විවිධ ආකාරයට දායක වී ඇති බව අමතක නොකළ යුතුය.

ලංකාව තුළ ඉතා විධිමත් පාලනයක් ගෙන යාමට අදහස් කළ ලන්දේසි පාලකයෝ තම රටේ ක්‍රියාත්මකව පැවති රෝම ලන්දේසි නීති පද්ධතිය ලංකාවේ මුහුදුබඩ ප්‍රදේශවල ක්‍රියාත්මක කිරීමට පටන් ගත්හ. ඒ සමගම අධිකරණ පද්ධතියක් මෙන්ම විධිමත් ලේඛන පවත්වා ගෙන යාමේ ක්‍රමයක් ද ක්‍රියාත්මක කලහ. මුහුදුබඩ ප්‍රදේශවල එතෙක් ක්‍රියාත්මකව පැවැති ස්වදේශීය නීති පද්ධතීන් යටපත් වීමට ද මෙය හේතු විය.

ඉංග්‍රීසි පාලකයින් ශ්‍රී ලංකාවේ තමන්ට යටත් වූ ප්‍රදේශවල එතෙක් ක්‍රියාත්මකව පැවැති නීතින්ම ක්‍රියාත්මක කිරීමට එකඟ වුවද, ඒ වෙනුවට තමන්ගේ ඉංග්‍රීසි නීති ප්‍රතිපාදන හැකි හැම විටම අදාල කරගත් නිසා, ක්‍රමයෙන් ඉංග්‍රීසි නීතියේ බලපෑම බොහෝ ක්ෂේත්‍ර කරා විහිද ගියේය. උඩරට නීතිය, තේසවලමේ නීතිය හා මුස්ලිම් නීතිය වැනි ස්වදේශීය නීති අද වන විට බොහෝ දුරට ක්‍රියාත්මක වන්නේ සීමිත බලපෑමක් සහිත පුද්ගල නීති (Personal Law) වශයෙනි. ලන්දේසි විසින් හඳුන්වා දෙන ලද රෝම ලන්දේසි නීතිය ද වර්තමානයේ ශ්‍රී ලංකාවේ හි පොදු නීතිය හෝ ශේෂ නීතිය වශයෙන් පැවතෙමින් ක්‍රියාත්මක වීම ද විශේෂ කරුණකි.

නීතියේ මූලාශ්‍ර

නීතියේ මූලාශ්‍ර යන්නෙන් අදහස් වන්නේ නීතිය උපදින තැන් නැතහොත් නීතිය උකහා ගත යුතු තැන්ය. එවැනි නීති මූලාශ්‍ර ගණනාවක්ම ඇති අතර ඉන් වැදගත්ම නීති මූලාශ්‍රය වන්නේ ව්‍යවස්ථාදායකය හෙවත් පාර්ලිමේන්තුව විසින් පනවනු ලබන පනත් හෙවත් ව්‍යවස්ථාවන්ය. නෛතික කාර්යන්හි දී ඉහළම ප්‍රමුඛත්වය ලබන නීති මූලාශ්‍රය වන්නේ මෙම පාර්ලිමේන්තු පනත්ය. උදාහරණ වශයෙන් ගත් විට, 1883 දී පනවනු ලැබූ වරින් වර සංශෝධනයට ලක්වූ, ශ්‍රී ලංකාවේ අපරාධ නීතියෙන් විශාල කොටසක් ආවරණය කරන දණ්ඩ නීති සංග්‍රහය එවැනි ව්‍යවස්ථාවක/ආඥා පනතකි. විසේම, වරින් වර සංශෝධනයට ලක්වූ 1895 අංක 14 දරණ සාක්ෂි ආඥා පනත අධිකරණය ඉදිරියේ සාක්ෂි ඉදිරිපත් කිරීමට අදාල නෛතික ප්‍රතිපාදන දක්වන ව්‍යවස්ථාවකි. මෙසේ ශ්‍රී ලංකා නීතියේ අති විශාල කෙණ්ඩයක් පාර්ලිමේන්තු ව්‍යවස්ථා මඟින් ලිඛිතව සංග්‍රහ කරනු ලැබ ඇත.

අනෙකුත් මූලාශ්‍ර වලට සාපේක්ෂව බලන විට මෙම ව්‍යවස්ථා නමැති නීති මූලාශ්‍රයේ දැකගත හැකි වැදගත් ලක්ෂණයක් වන්නේ කාලීන හා සාමාජීය අවශ්‍යතාවයන්ට ගැලපෙන පරිදි කඩිනමින් නව නීති සම්පාදනය කිරීමට හෝ පවතින නීති සංශෝධය කිරීමට ඉඩකඩ පැවතීමයි.

පාර්ලිමේන්තුව හෙවත් ව්‍යවස්ථාදායකයට ලැබී ඇති නීති පැනවීමේ උත්තරීතර බලය යම් යම් අවස්ථාවල ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථානුකූලව වෙනත් ආයතනවලට පවරාදීමක් හෝ අභිනියෝජනයක් (Delegate) කරනු ලැබ ඇති අතර එවැනි ආයතන මඟින් පනවන නීති,

- ව්‍යවස්ථාව
- පාර්ලිමේන්තුව
- පළාත් සභා
- දෙපාර්තමේන්තු
- පළාත් පාලන ආයතනය
- ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය
- ආගම
- සිරිත් විරිත්
- නීති රචකයන්

අභිනියෝජන නීත වශයෙන් හැඳින්වේ. ඒ අනුව පළාත් සභා මඟින්ද, දෙපාර්තමේන්තු මඟින්ද, පළාත් පාලන ආයතන මඟින්ද, විවිධ රීති රෙගුලාසි, නියෝග අතුරු නීති, අතුරු ව්‍යවස්ථා ආදිය පනවනු ලැබේ.

ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ වැනි ඉහළ අධිකරණයක් මඟින් කලින් දෙන ලද තීන්දුවක් පසුව විභාගවන සමාන කරුණු සහිත නඩුවක දී ආදාල කර ගැනීමට අධිකරණ පූර්ව නිදර්ශන න්‍යාය (Stare Decisis) නම් වැදගත් නෛතික මූලධර්මය මඟින් ඉඩ ලැබී ඇති හෙයින් එවැනි ඉහළ අධිකරණ තීරණ ද නීතිමය මූලාශ්‍ර ලෙස වැදගත් වේ.

මීට අමතරව කලින් සඳහන් කරන ලද ආගම, සිරිත් මෙන්ම නීති රචකයන්ගේ මත හා අදහස් ද, අවස්ථානුකූලව නීති මූලාශ්‍ර වශයෙන් වැදගත් විය හැක.

නීතියේ මූලාශ්‍ර පිළිබඳ මෙම සඳහනට පසුව, උසාවි පද්ධතිය/අධිකරණ පද්ධතිය හෙවත් නීතිය ක්‍රියාත්මක කරන ආයතන පිළිබඳව ද මූලික අවබෝධයක් ලබා ගැනීම ප්‍රයෝජනවත්ය.

ශ්‍රී ලංකාවේ උසාවි පද්ධතිය

ඉහළ උසාවි වශයෙන් ශ්‍රී ලංකා ජනරජයේ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය හා අභියාචනාධිකරණය සැලකෙන අතර, ශ්‍රී ලංකා ජනරජයේ මහාධිකරණය, දිසා අධිකරණය හා මහේස්ත්‍රාත් අධිකරණය මුල් අවස්ථා අධිකරණ ලෙස සැලකේ.

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව පිළිබඳ අධිකරණ බලය, මූලික අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ අධිකරණ බලය හා අවසාන අභියාචනාධිකරණ බලතල ඇතුළුව බලතල ගණනාවක් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය මඟින් ක්‍රියාත්මක වන අතර මුල් අවස්ථා අධිකරණවල අභියාචනා විභාග කිරීම, රිටි ආඥා නිකුත් කිරීම ඇතුළු බලතල ගණනාවක් අභියාචනාධිකරණය මඟින් ක්‍රියාත්මක වේ.

මූලික වශයෙන් අපරාධ නඩු පිළිබඳ මුල් අවස්ථා අධිකරණ බලය මහාධිකරණය හා මහේස්ත්‍රාත් අධිකරණ වෙත පැවරී ඇති අතර සිවිල් නඩු පිළිබඳ මුල් අවස්ථා අධිකරණ බලය දිසා අධිකරණය වෙත පැවරී ඇත.

නීති වර්ග

සිවිල් නීතිය හා අපරාධ නීතිය

නීතියේ ප්‍රභේද හෙවත් බෙදීම පිළිබඳ සලකා බලන විට, එය ප්‍රධාන වශයෙන් ම, සිවිල් නීතිය හා අපරාධ නීතිය ලෙස දෙයාකාරයකට, පවතින බව කිව යුතුය. සිවිල් නඩුවක දී සාමාන්‍යයෙන් පුරවැසියන් එකිනෙකා අතර ඇතිවන අපරාධමය නොවන ආරවුල් ආදිය සම්බන්ධ කරණු සලකා බැලේ. ඒ අනුව දේපළ, ඉඩකඩම්, මුදල්, විවාහ, දික්කසාද, දරුවන්ගේ භාරකාරත්වය, ගිවිසුම් කටයුතු ආදිය සම්බන්ධයෙන් ඇතිවන ආරවුල් මේ අංශය යටතට අයත් වේ.

අනෙක් අතට, සමාජය විසින් සදාචාරාත්මක නොවන බවට හඳුනාගෙන ඇති ක්‍රියා හා අන් අයට හා දේපළට හානිකර වන ආකාරයේ ක්‍රියා අපරාධ නීතිය මඟින් වැරදි වශයෙන් හඳුනාගෙන තහනම් කරනු ලැබ ඇති අතර එම තහනම උල්ලංඝනය කරමින් කටයුතු කිරීමේදී රජය මඟින්ම අපරාධ නඩුවක් පවරා දැඩුවම වලට ලක්කළ හැකිය. පුරවැසියන් අතර වුව ද සිදුවන අපරාධමය වැරදි සලකනු ලබන්නේ පොදුවේ සමාජයට ම වරෙන්ටිව කරනු ලබන වැරදි වශයෙනි. ඒ අනුව මිනීමැරීම්, සොරකම් කිරීම්, මංකොල්ල කෑම ඇතුළු සමාජ විරෝධී ක්‍රියා රාශියක්ම අපරාධ ලෙස හඳුනාගෙන දණ්ඩන පැනවීමට නීතියෙන් ප්‍රතිපාදන ඇතිකර තිබේ. ලංකාවේ අපරාධ නීතියේ විශාල කොටසක් දණ්ඩ නීති සංග්‍රහය මඟින් ආවරණය කරනු ලැබ ඇති නිසා සෑම පුරවැසියෙකුම දණ්ඩ නීති සංග්‍රහය පිළිබඳ අවබෝධයක් ලබා තිබීම අතිශයින්ම ප්‍රයෝජනවත් වනු ඇත.

හරයාත්මක සහ කාර්ය පටිපාටික නීතිය

නීතියේ තවත් වැදගත් විභේදනයකි හරයාත්මක නීතිය හා කාර්ය පටිපාටික නීතිය (Substantive a law and Procedural Law) හරයාත්මක නීතිය මඟින් නීතියේ ඒ ඒ ක්ෂේත්‍ර වලට අදාලවන නෛතික වගකීම්, අයිතීන් හා බැඳීම් ඇතිවන ආකාරය ද විස්තර කරයි. උදාහරණ වශයෙන් ගත් විට, හරයාත්මක අපරාධ නීතිය මඟින් අපරාධයක් සම්පූර්ණ වීමට අවශ්‍ය සම්පාදක ධාතු මොනවා ද යන්න හා ඒ ඒ අපරාධ වලට ඇති ව්‍යතිරේක (exceptions) මොනවාද යන්නත් ඇතුළු සියලුම මූලධර්ම දීර්ඝ වශයෙන් සාකච්ඡා කෙරේ.

අනෙක් අතට කාර්යපටිපාටික නීතියේ දී නීතිය ක්‍රියාත්මක කිරීමට අදාල විධිවිධාන හා කාර්ය පටිපාටීන් දැක්වේ. උදාහරණ වශයෙන් ගත් විට, ශ්‍රී ලංකා අපරාධ නඩු විධාන සංග්‍රහය මඟින් අපරාධ නඩුවක් ආරම්භ කර පවත්වාගෙන යාමට අදාල සම්පූර්ණ කාර්ය පටිපාටිය විස්තර කෙරෙන අතර සිවිල් නඩු විධාන සංග්‍රහය සිවිල් නඩුවලට අදාල විවිදි කාර්ය පටිපාටිය කුමක්ද යන්න දක්වයි. මෙම සංග්‍රහ දෙකට අමතරව ඇති සාක්ෂි ආඥාපනත මඟින් අධිකරණය ඉදිරියෙහි දී සාක්ෂි මඟින් නඩුවක් ඉදිරිපත් කිරීමට අදාල ප්‍රතිපාදන දැක්වේ. ඉහත විභේදන වලට අමතරව සුවිශේෂී ක්ෂේත්‍ර ගණනාවක් ඔස්සේම නීතිය තව දුරටත් ව්‍යාප්ත වන ආකාරය හඳුනාගත හැකිය.

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා නීතිය

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට අදාලව මතුවන කරුණුවලට සම්බන්ධ නීතිය මෙයට අයත් වෙයි. ව්‍යවස්ථාදායකය, මැතිවරණ, ඡන්ද බලය වැනි අංශ ගණනාවක් ද මෙම නීතිය යටතේ සලකා බැලේ.

පරිපාලන නීතිය

රාජ්‍යය, රාජ්‍ය නිලධාරීන් හා පුරවැසියන් අතර සම්බන්ධතාවය පාලනයට අදාල නෛතික මූලධර්ම මේ යටතේ හමු වේ.

ගිවිසුම් නීතිය

පාර්ශව දෙකක් හෝ කිහිපයක් අතර ඇති කරගනු ලබන නෛතික එකඟතාවයකට අදාලව මතුවන කරුණු ගිවිසුම් නීතිය යටතේ සලකා බැලේ.

දිලික්ඛ නීතිය

වික් පුද්ගලයෙකු විසින් තවත් පුද්ගලයෙකු වෙත ඉෂ්ඨ කිරීමට බැඳෙන නෛතික යුතුකමක් (පාර්ශව අතර ගිවිසුමක් නැති විට පවා) හිතාමතා හෝ නොසැලකිලිමත් ලෙස හෝ කඩකළ විට දිලික්ඛතමය වරදක් කළ ලෙස සලකන අතර ඒ අනුව ඇතිවන හානි සඳහා වන්දි ලබා ගැනීමට හැකියාව ඇත.

කාර්මික නීතිය / කම්කරු නීතිය

සේව්‍යෝජකයින් හා සේවාදායකයින් අතර ඇති අයිතීන් හා වගකීම් වලට අදාල මෙම නීතිය ඉතා පුළුල් ක්ෂේත්‍රයක් ආවරණය කරන අතර පුද්ගලික අංශයේ සේවකයින් වෙනුවෙන් විවිධ සහන රැසක් ද ලබා දී ඇත. කාර්මික ආරවුල්, වැටුප් ගෙවීම, අර්ථ සාධක ගෙවීම, සේවා කොන්දේසි, සාමූහික ගිවිසුම ආදී කම්කරු නීතියට අදාල කරුණු රාශියක් මේ යටතේ හමුවේ. කම්කරු නීතිය යටතේ සහන ලබා ගැනීමට කම්කරු විනිශ්චය සභා නම් විශේෂ අධිකරණ පිහිටුවනු ලැබ ඇත.

පුද්ගල නීතිය

විවාහය, දික්කසාදය, මාපියන් හා දරුවන් අතර සම්බන්ධතා, භාරකාරත්වය, දරුකමට හදා ගැනීම (කුලවද්දා ගැනීම) නඩත්තු හා පෝෂණය වැනි පවුල් සංස්ථාවට අදාල කරුණු මෙයින් ආවරණය වේ.

දේපළ නීතිය

දේපළ පැවරීම, දේපළ භුක්තිය, අයිතිය, උගස්, බදු, පරවශ්‍යතා (Servitudes), හවුල් අයිතිය වැනි කරුණු රැසක් මේ යටතේ හමුවේ.

වෙනත් නීතින්

ආත්‍යන්තර නීතිය | අනුප්‍රාප්ත නීතිය (Law of Succession) හවුල් ව්‍යාපාර නීතිය | රක්ෂණ නීතිය | භාර නීතිය | සමාගම් නීතිය | බැංකු නීතිය | අන්තර්ජාල නීතිය | වැනි අංශ ගණනාවක් කරා විහිදී යන ඉතාමත් පුළුල් ක්ෂේත්‍රයක් නීතිය යන විෂයයට අයත් බව අමතක කළ නොහැකිය.

පරිපාලන නීතිය යනු කුමක්ද ?

පරිපාලන නීතිය (Administrative Law) වී වී රාජ්‍ය ආයතනවල සංයුතිය, සංවිධානය, කාර්ය හා කාර්ය පටිපාටීන්ට අදාල නීතින් දක්වන අතර, එම ආයතන මඟින් ජනතාවට ඇතිවිය හැකි අහිතකර බලපෑම් පාලනය හා සීමා කිරීම් සම්බන්ධව ද අදාල කෙරේ.

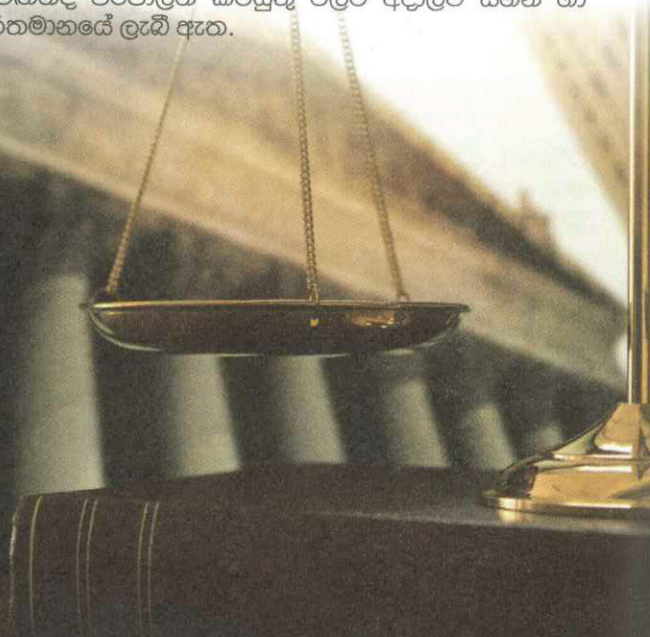
“ වී අනුව පරිපාලනය හා පුරවැසියන් ගේ අයිතිවාසිකම් අතර යම් තුලනාත්මක සම්බරතාවයක් පවත්වා ගැනීමට පරිපාලන නීතිය උපකාර වේ ”

මධ්‍යම රජයක බලතල ක්‍රමයෙන් පහල ආයතන වෙත අතිනි-යෝජනය වීමත් සමග එකී බලතල නෛතික සීමාවන් තුල රඳවා ගැනීමට ද පරිපාලන නීතිය උපකාරී වේ.

පරිපාලන නීතිය පිළිබඳ මූලික හෝ දැනුමක් පරිපාලන කටයුතුවල නිරත වන්නන්ට මෙන්ම පුරවැසියනට ද තිබිය යුතුය. එහෙත්, පරිපාලන නීතිය මේ යැයි දක්වන එක් පනතක් හෝ ව්‍යවස්ථාවක් හෝ වෙන් කර පෙන්වා දීමට නොහැකිය. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේත්, තවත් විවිධ ව්‍යවස්ථා හා සංග්‍රහ රැසකත්, අනු නීති හා රෙගුලාසි රැසකත් පරිපාලනයට අදාල නීති අඩංගු වී ඇත.

පරිපාලන නීති ප්‍රතිකර්ම ලබාගත හැකි ස්ථාන මොනවාද ?

අධිකරණය මඟින් ද, මානව හිමිකම් කොමිසම හා ඔම්බුඩ්ස්මන් යන ආයතන මඟින් ද වෙනත් පාර්ශ්වය හෝ මණ්ඩල මඟින්ද පරිපාලන කටයුතු වලට අදාලව සහන හා ප්‍රතිකර්ම ලබා ගැනීමට අවස්ථා වර්තමානයේ ලැබී ඇත.

පරිපාලන නීතියේ ඉතිහාසය

Prerogative Writ වශයෙන් විංගලන්තයේ ඉංග්‍රීසි නීතිය තුළ ඉතා දිගු කලක් තිස්සේ සංවර්ධනය වූ මෙම ආඥා විවකට රජයේ නිලධාරීන් තම බලය අතිසි ලෙස යොදා ගන්නා අවස්ථාවල දී, පුරවැසියන් විසින් කරනු ලබන ඉල්ලීම් සලකා බලා රජු විසින් ප්‍රදානය කරනු ලැබීම සඳහා පැවතිණ. 1801 යුක්තිය පසදලීමේ රාජකීය ප්‍රඥාප්තිය (Royal Charter of Justice) මඟින් මේ පිළිබඳව අධිකරණ බලය ලංකාවට ද හඳුන්වා දෙන ලද අතර, වර්තමානයේ ශ්‍රී ලංකාවේ මීට අදාල වන්නේ ශ්‍රී ලංකා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවයි. විදේශීය පාලකයන් විසින් පවා 1801 තරම් අෂතක දී, මහජනතාවට සහන ලබා දෙන මෙම නෛතික ප්‍රතිපාදන ලංකාවට හඳුන්වා දීම මඟින්ම මෙහි ඇති වැදගත්කම වටහා ගත හැකිය.

ශ්‍රී ලංකා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව මඟින් මෙම රීට් ආඥා නිකුත් කිරීමේ බලය අභියාචනාධිකරණයට ලබා දී ඇති අතර, 13 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය මඟින් පළාත්බඳ මහාධිකරණ වෙත ද යම් සීමා ඇතිව මෙම බලතල පවරා දෙන ලදී.

යම් පාර්ශවයක් විසින් ලබා දෙන ලද තීරණයකට විරෝධීතාවය මෙකු විසින්, අධිකරණයෙන් මෙම රීට් ආඥා ඉල්ලා සිටීමට නම් ඒ සඳහා සපුරාලිය යුතු පූර්ව අවශ්‍යතා ද කිහිපයක් පවතී. ඒ අනුව තීරණය ලබාදුන් එකී පාර්ශවය, මුල් අවස්ථා අධිකරණයක් හෝ වෙනත් ආයතනයක්, පාර්ශවයන් හෝ පුද්ගලයෙකු විය යුතුය. එසේම, අභියෝගයට ලක් කෙරෙන තීන්දුවට අදාල ප්‍රශ්නය නිරාකරණය කිරීමට නෛතික බලයක් තිබිය යුතු මෙන්ම, විනිශ්චයක හෝ අර්ධ විනිශ්චයක් ලෙස ක්‍රියා කිරීමට යුතුකමකින් බැඳී සිටිය යුතු ද වේ. මේ සියළුම අවශ්‍යතා සපුරා ඇත්නම් පමණක් රීට් ආඥාවක් ඉල්ල සිටීමට ඉඩ ඇත. ඉහත කී ආකාරයේ නෛතික යුතුකමකින් බැඳුණු පාර්ශවයක් ස්වකීය තීන්දු ලබා දීමේ දී තම නෛතික බල සීමාවන් ඉක්මවා ක්‍රියා කරන බව පෙනී යන විට, ඉන් අසාධාරණයකට ලක් වීමට යන පුද්ගලයෙකුට එම තත්ත්වය වැලැක්වීම සඳහා ඉල්ලා සිටිය හැකි පූර්ව ක්‍රියාමාර්ගයක් හෝ පූර්ව සහනයක් ලෙස ප්‍රෝහිබිෂන් (Prohibition) යන රීට් ආඥාව දැක්විය හැකිය. ඒ අනුව අධිකරණ විසින්, අදාල පාර්ශවය මඟින් එකී අසාධාරණ ක්‍රියාමාර්ගය ගැනීම වැලැක්වීම උදෙසා මෙම ආඥාව නිකුත් කරනු ලැබේ.

කෙසේ වෙතත්, දැනටමත් විවැරි අසාධාරණ නියෝගයක්, තීරණයක් දෙනු ලැබ ඇත්නම්, එසේ දී ඇති නියෝගය අහෝසි කරන ලෙස ඉල්ලා ෂර්ටියෝරාරි රීට් (Certiorari Writ) ආඥාවක් ඉල්ලා සිටිය හැකිය. ඒ අනුව මෙකී ආඥා දෙක අතර එක්තරා සමානතාවයක් ඇති බව පෙනී යයි. එක් ආඥාවක් අදාල අසාධාරණ තීන්දුව ලබා දීමට පෙර ද අනෙක් ආඥාව විවැරි තීන්දුවක් ලබා දීමෙන් පසුව ද බලාත්මක කරගත හැකි සහන බව පෙනී යයි.

නෛතික බල සීමාවන් ඉක්මවා ක්‍රියා කරන විටක දී ඉන් අසාධාරණයට ලක්වන පුද්ගලයෙකුට මෙම සහන ලබාගත හැකි බව ඉහත සඳහන් වූ බැවින්, කුමන පදනම් හෝ නිර්ණායක මත මෙකී නෛතික බල සීමාව ඉක්මවා යාම සලකා බලන්නේ ද යන්න විමසා බැලීම අවශ්‍ය වේ. මෙම ආඥාවක් ලබා දීමට පසුබිම වන තත්ත්වයන් අධිකරණ විසින් ලබා දී ඇත. මූලික මාධ්‍ය මඟින් ද නිරන්තරයෙන් මේවා වාර්තා කෙරේ. කෙසේ වෙතත් සාමාන්‍යයෙන් මෙවන් විෂය පිළිබඳ විග්‍රහයන් හිදී කෙරෙන පරිදි අධිකරණ තීරණ උපුටා දැක්වීමින් මෙම ආඥා පිළිබඳ සාකච්ඡා කිරීමට මෙහි ඉඩකඩ ප්‍රමාණවත් නොවන හෙයින්, බෙහෝ දුරට න්‍යායාත්මක හා විෂය කරුණු පදනම් කර ගනිමින් මෙම සහන / ආඥා ලබා දීමේ පදනම සලකා බලනු ලැබේ.

පරිපාලන නීතියේ රෙගුලාසි

යම් පාර්ශ්වයක, මණ්ඩලයක හෝ පුද්ගලයෙකු ගේ තීරණයක්, තීන්දුවක් හෝ නියෝගයක් නීත්‍යානුකූල ද යන්න විමසීමේ දී අධිකරණය විසින් රීතීන් කිහිපයක් උපයෝගී කරගනු ලැබේ. මෙම රීතීන්ගේ පරිපාලන කාර්ය වලදී ප්‍රධාන තැනක් පහත දැක්වෙන රීතීන් ට හිමිවේ.

1
අවශ්‍ය බලය රහිතව හෝ බල සීමාව ඉක්මවා අදාල පාර්ශ්වය හෝ මණ්ඩලය හෝ පුද්ගලය හෝ නිලධාරියා ක්‍රියාකර තිබේද? මෙය සාමාන්‍යයෙන් **බලාතික්‍රමණ රීතිය** ලෙස සලකනු ලැබේ (Ultra Vires)

2
ස්වාභාවික යුක්තියේ මූලධර්ම (Rules of Natural Justice) උල්ලංඝනය කර තිබේද?

මෙම රීතිය යටතේ යම් පරිපාලන තීරණයක් බලාතික්‍රමණ රීතිය විම කිහිප ආකාරයකට සිදුවිය හැකිය.

යම් නිලධාරියෙකු හෝ ආයතනයක් වෙත නීත්‍යානුකූලව යම් බලතල සීමාවක් පවරා දෙනු ලැබ තිබේ ද, එකී නිස බල සීමාව ඉක්මවා යමින් කටයුතු කර තීරණයක් ලබා දී ඇත්නම්, එවැනි අවස්ථාවල ෂරීයෝරාර් රටී ආඥාව මඟින් එම නියෝගය අහෝසි කිරීමට අධිකරණයට හැකිය.

විසේම, සමහර අවස්ථාවල දී නිලධාරීන්ට හෝ මණ්ඩල (පාර්ශ්වය) වලට බලය පවර දී ඇත්තේ පැවතිය යුතු යම් පූර්ව කොන්දේසියක හෝ අවශ්‍යතාවයක පැවතීමට යටත්ව වන විටක නම්, එවැනි අවස්ථාවක එකී පූර්ව අවශ්‍යතාවය සම්පූර්ණ නොවී පවතිමින් යම් තීන්දුවක් හෝ නියෝගයක් දී ඇත්නම්, එවිට ද මෙම ෂරීයෝරාර් රටී ආඥාව මඟින් සහනය පැතිය හැකිවෙයි.

මීට අමතරව යම් නිලධාරියෙකුගේ හෝ මණ්ඩලයක ස්ථාපනය, පත්වීම හෝ පැවැත්ම දෝෂ සහගත හෝ වලංගු නොවන විටක දී එවැනි නිලධාරියෙකු හෝ මණ්ඩලයක් මඟින් දෙනු ලබන තීරණ ද අභියෝගයට ලක්කල හැකි වෙයි.

ස්වාභාවික යුක්තියේ මූලධර්ම උල්ලංඝනය වීම ද ස්වරූප කීපයකින් සිදුවිය හැක.

නීතිය තුල ඉතා මැනවින් ස්ථාපනය වී ඇති නෛතික සංකල්පයකි. ස්වාභාවික යුක්තියේ මූලධර්ම එකී ස්වාභාවික යුක්තියේ මූලධර්ම වලට අනුව කටයුතු කිරීමට සෑම පරිපාලන නිලධාරියෙක් හෝ මණ්ඩලයක්ම හැම විටම බැඳී සිටී. එවැනි සෑම ආයතනයක් විසින්ම දැනගෙන සිටිය යුතු ස්වාභාවික යුක්තියේ මූලධර්ම වලට ප්‍රධාන රීතීන් දෙකක් අයත්ය.

- පක්ෂග්‍රාහිතාවයෙන් තොරව ක්‍රියා කිරීම (The Rule Against Bias-“Nemo iudex causa sua”)
- දෙපක්ෂයටම කන් දිය යුතුවීම (The Right to be Heard-“Audi alteram partem”)

අ. පක්ෂග්‍රාහිතාවයෙන් තොරව ක්‍රියා කිරීම

මෙම රීතිය තමාගේ නඩුව තමා විසින් නොඇසිය යුතුය වශයෙන් ද මුල දී හඳුන්වනු ලැබිණ. කිසියම් කරුණකට අදාල පරීක්ෂණයක හෝ විභාගයක තීන්දුව ලබා දීමේ වගකීම පැවරී ඇති අධිකාරියට, මණ්ඩලයට හෝ නිලධාරියාට එකී කරුණ පිළිබඳව කිසියම් ආකාරයක හෝ සම්බන්ධයක් / උනන්දුවක් තිබීම නිසා සමහර විට යුක්තිය ඉෂ්ට නොවීමට ඉඩ ඇත. යුක්තිය ඉටුවීම පමණක් නොව ඉටුවන බව සැකයෙන් තොරව හා නිශ්චිතව පෙනී යාම ද වැදගත් වේ යනුවෙන්ද මෙය විකාශනය වී ඇත. අන් අයගේ අයිතිවාසිකම් වලට බලපාන ආකාරයේ තීන්දුවක් ගැනීමට බලය පැවරී ඇති අධිකාරියක්, එම තීන්දුව ගැනීමෙහි දී කුමන ආකාරයෙන් හෝ අසාධාරණ ලෙස පක්ෂග්‍රාහී වීමෙන් වැලකී කටයුතු කිරීමෙහි අවශ්‍යතාවය මෙම රීතියෙන් ගම්‍ය වන බව පෙනී යයි.

පරිපාලන අධිකාරිය අභියෝගයට ලක් විය හැක්කේ කෙසේද ?

පරිපාලන අධිකාරියේ තීරණය තීන්දුව හෝ නියෝගය ප්‍රශ්නගත වීමට ඉඩ ඇති අවස්ථා:

හිතවත්කම් හෝ පුද්ගලික සබඳතා පැවතීම

වදිර්වාදිකම් පැවතීම හෝ පුද්ගලික ලාභ ප්‍රයෝජන පැවතීම

යම් තීන්දුවක් තීරණයක් හෝ නියෝගයක් එසේ පක්ෂග්‍රාහී බවින් යුතුව දෙනු ලැබ ඇත්නම් එය අදාල පරිදි වැලැක්වීමට/අහෝසි කිරීමට ෂර්ටියෝගාරි රිටි ආඥාවක් ඉල්ලා සිටීමට බලපෑමට ලක්වන පුද්ගලයාට එමඟින් හැකියාව ඇත.

එහෙයින් පරිපාලනමය කටයුතුවල නිරත නිලධාරීන් නිරන්තරයෙන්ම තම කාර්යවලදී මෙවැනි සබඳතා හෝ ප්‍රශ්නගත විය හැකි පසුබිමක් පවතී ද යන්න පිළිබඳ සුපරීක්ෂාකාරී වීම වැදගත්ය. සමහර පරීක්ෂණ/විමර්ශන/විභාග කටයුතු වලදී මෙවැනි තත්ත්ව ඇති බව පුර්වයෙන්ම හඳුනා ගන්නා නිලධාරියෙකු පත් කරන ලෙස ඉල්ලා සිටී අවස්ථා ද ඇත.

ආ. දෙපක්ෂයටම කන් දිය යුතුවීම

ආරවුලකට හෝ ගැටළුවකට හෝ චෝදනාවකට සම්බන්ධ සෑම පාර්ශවයකටම ඒ පිළිබඳ ප්‍රමාණවත් දැනුම්දීමක් කිරීමටත්, සෑම පාර්ශවයකටම තමාගේ නඩුව/කරුණු ඉදිරිපත් කිරීමට ප්‍රමාණවත් අවස්ථාවක් ලබා දීමත් පරිපාලන නීතියේ දී ඉතා වැදගත් ය. එම අවශ්‍යතාවයන් ඉටු නොවන අයුරින් පරිපාලන අධිකාරීන් ක්‍රියාකරන ඇතිවිට, භානියට හෝ අසාධාරණයට ලක්වූ පුද්ගලයාට ඉහත සඳහන් කළ සහන ඉල්ලා සිටිය හැකිය.

චෝදනාව, ආරවුල හෝ ගැටළුව පිළිබඳව දැනුම් නොදීම, දැනුම් දීම ප්‍රමාණවත් නොවීම, ප්‍රමාණවත් කාලයක් ලබා නොදීම, කරුණු ඉදිරිපත් කිරීමට ප්‍රමාණවත් අවස්ථාවක් ලබා නොදීම වැනි හේතු ගණනාවක් මත විවිධ පරිපාලන පියවර අභියෝගයට ලක්විය හැකි නිසා “දෙපක්ෂයටම කන් දිය යුතුය” යන මෙම රීතිය පිළිබඳව නිසි අවධානය යොමුවීම වැදගත්ය.

පරිපාලන අධිකාරීන් විසින් ගනු ලබන පරිපාලනමය තීරණ වලට අදාලව ෂර්ටියෝරාර් හා ප්‍රොහිබිෂන් යන ආඥා ලබා දීමේ දී බෙහෙවින් වැදගත් වන පදනම් කිහිපයක් පිළිබඳ සැකෙවින් හඳුන්වා දීමක්, ඉහතින් දක්වා ඇත.

පරිපාලන නීතිය තුළ බහුලව හමුවන ඉහත සඳහන් කරන ලද රීට් ආඥාවලට අමතරව, පරිපාලන නීතිය තුළින් ලබා ගත හැකි තවත් සහනයකි මැන්ඩාමුස් රීට් ආඥාව (Mandamus) ඉහත දී සලකා බලන ලද ෂර්ටියෝරාර් හා ප්‍රොහිබිෂන් ආඥා අදාල වන්නේ වරදකාරී හෝ සාවද්‍ය ක්‍රියා කිරීම් වලට වන අතර මෙම මැන්ඩාමුස් ආඥාව සාමාන්‍යයෙන් අදාල වන්නේ සාවද්‍ය නොකර හැරීම් වලට වේ.

සාමාන්‍ය ජනයාටද ගැලපෙන සේ න්‍යායාත්මක පසුබිම මෙසේ සරලව විමසා බැලූව ද, පරිපාලනම ක්‍රියා හා රීට් ආඥා පිළිබඳ නීතිය ඉතා පුළුල් හා ගැඹුරු මෙන්ම බෙහෙවින් ප්‍රායෝගික ද වන ක්‍ෂේත්‍රයක් වන හෙයින්, ඒ පිළිබඳ ගැඹුරින් අවබෝධයක් ලැබීමට තව දුරටත් උනන්දු වන්නේ නම් මූලික නීති ග්‍රන්ථ පරිශීලනය කිරීම ප්‍රයෝජනවත් වනු ඇත.

මූලික අයිතිවාසිකම් හිතිය හැඳින්වීම යනු කුමක් ද ?

“ ජනතාවගේ පරමාධිපත්‍ය බලයට අයත් ලෙස සලකනු ලබන්නේ ව්‍යවස්ථාදායක බලය ඇතුළත් වේ. ”

රජය හෝ රජයට පවරා ඇති බලතල ආයතන හරහා ක්‍රියාත්මක වේ. මානව හිමිකම් සහ ජන්ද බලය යන කොටස් දෙක මහජනයා සතුවේ.

ජනතාව වෙත ඇති මානව හිමිකම් ආරක්‍ෂා කිරීමේ වගකීම, ව්‍යවස්ථාදායකය, විධායකය හා අධිකරණය යන බලතල හිමිකර දුන් රාජ්‍ය ආයතනය/සංවිධානය වෙත පැවරෙන ලදී.

මානව හිමිකම් පිළිබඳ න්‍යායාත්මක පසුබිම වේතිහාසිකව මෙවැනි ස්වරූපයකින් පැවැති නමුත්, මානව හිමිකම් හි ක්‍රියාත්මක වීමේනි වල ප්‍රබල වර්ධනයක් දක්නට හැකි වන්නේ දෙවැනි ලෝක යුද්ධයේ අවසානයෙන් ඇරඹුණ අධිසිය වසක් තරම් වන කෙටි කාලය තුළදීය. දෙවැනි ලෝක යුද සමය තුළ සිදුවූ මානව හිමිකම් උල්ලංගනය වීම සමගම, මානව හිමිකම් ආරක්‍ෂා කිරීමට විධිමත් යාන්ත්‍රණයක් තිබීමේනි අවශ්‍යතාවය ලෝක ප්‍රජාව හමුවෙහි ප්‍රබලව මතුවිය. ඒ අනුව එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවිධානය විසින් (1948 දෙසැ.10 දින) “එක්සත් ජාතීන්ගේ මානව හිමිකම් පිළිබඳ ප්‍රකාශනය” සම්මත කර ගන්නා ලදී.

සාමාජික රටවල අධිකරණ මඟින් මෙම අයිතිවාසිකම් බලාත්මක කිරීම සඳහා, එක්සත් ජාතීන්ගේ සිවිල් හා දේශපාලන අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ සම්මුතිය (හා ඊට අනුබද්ධ වෛකල්පිත කෙටුම්පත) 1996 දෙසැ. 16 දින සම්මත කර ගන්නා ලදී. ඒ අනුව ශ්‍රී ලංකාව ඇතුළු සාමාජික රටවල් රැසක්ම එම සම්මුතීන්ට අත්සන් කිරීම මඟින් තම තමන්ගේ රටවල එම අයිතිවාසිකම් බලාත්මක කිරීමට එකඟ වී ඇත.

ශ්‍රී ලංකා ජනරජය මඟින් 1972 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව තුළ මෙම මානව හිමිකම් පිළිගන්නා ලදී. තවද, 1978 නව ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙහි “මූලික අයිතිවාසිකම්” නමින් යුත් 3වන පරිච්ඡේදයක් ඇතුළත් කර එහි 10 වගන්තියේ සිට 14 වගන්තිය දක්වා මූලික අයිතිවාසිකම් ගණනාවක්ම පිළිගෙන ඇති අතරම තව දුරටත් එහි 17 හා 126 වගන්ති මඟින්, එම අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය වූ විට ප්‍රතිකර්ම ලබා ගැනීමට අවශ්‍ය ප්‍රතිපාදන ද සලසා ඇත.

මූලික අයිතිවාසිකම් වල ඇති වැදගත්කම නිසා ඒවා රටෙහි උත්තරීතර නීතිය වන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව තුලම අඩංගු කරනු ලැබ ඇත.

කෙසේ වෙතත් සෑම මූලික අයිතිවාසිකමක්ම සීමාවකින් තොරව භුක්ති විඳිය හැකි නොවන නිසා (රාජ්‍ය ආරාධනාව, වාර්ගික හා ආගමික සහයෝගිතාව, ජාතික ආර්ථිකයේ ආරක්‍ෂාව වැනි අරමුණු ඇතිව) සමහර මූලික අයිතිවාසිකම් වලට සීමාවන් පනවා ඇති අතර එවැනි සීමාවන් 15 වන වගන්තිය තුල පැහැදිලිව දක්වා ඇත.

මූලික අයිතිවාසිකම් වලට අදාල කරුණු,

10 ව්‍යවස්ථාව

“සිතීමේ නිදහස, හෘදය සාක්ෂියේ නිදහස හා ආගමික නිදහස යන හිමිකම් වලට අදාල වෙයි.

11 ව්‍යවස්ථාව

“වධහිංසාවලින් නිදහස යන හිමිකමට අදාලවන අතර, ඒ අනුව කිසිවකු වධ හිංසා හෝ කෲර අමානුෂික හෝ අවමන් සහගත සැලකිල්ලකට හෝ දඬුවමකට යටතේ නොකළ යුතුය.

මෙම 10 හා 11 යන මූලික අයිතිවාසිකම් දෙකම පිලිබඳ කිසිදු සීමාවන් පනවා නොතිබීම විශේෂත්වයකි.

12 ව්‍යවස්ථාව

“සර්ව සාධාරණත්වයේ අයිතිවාසිකම දක්වයි. ඒ අනුව, නීතිය පසිඳලීම, ක්‍රියාත්මක කිරීම, නීතියේ රැකවරණය සර්ව සාධාරණ විය යුතුය. වර්ගය, ආගම, භාෂාව, කුලය, ස්ත්‍රී පුරුෂ භේදය, දේශපාලන මතය, උපන් ස්ථානය වැනි හේතු මත වෙනසකට හෝ විශේෂයකට භාජනය නොවිය යුතු බව දැක්වෙයි. (ඊට අමතරව මෙම අයිතිවාසිකමට අදාල කරුණු ගණනාවක් උප වගන්ති 4 යටතේ දක්වා ඇත.

13 ව්‍යවස්ථාව

“අත්තනෝමතිකව සිරභාරයට ගැනීමෙන්, රඳවා තබා ගැනීමෙන් සහ දඬුවම් කිරීමෙන් නිදහස හා අතීතයට බලපාන දුන්ධන නීති පැනවීම තහනම් කිරීම යන අයිතිවාසිකම් වලට අදාලව ඇත. (උප වගන්ති 7ක් ඇත.)

14 ව්‍යවස්ථාව

“ ව්‍යවස්ථාව, භාෂණයේ, රැස්වීමේ, සංගමයේ, රැකියාවේ සහ යම් ඊම් යනාදියේ නිදහසට අදාලව ඇත. (14 61) (අ) සිට (ඒ) දක්වා කරුණු 9 ක් ඇත.)

ඉහත දක්වා ඇති මූලික අයිතිවාසිකම් තුනක් විදීමට ඇති සීමාවන් මොනවාද යන්න 15 ව්‍යවස්ථාවෙහි දීර්ඝව විස්තර කර ඇත.

මෙම මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනයක දී සහන ලබා ගැනීම සිදුවන්නේ කුමන ආකාරයකටද යන්න දක්වන 14 ව්‍යවස්ථාව ඉතා වැදගත්ය.

“ මූලික අයිතිවාසිකමක් යම් විධායක හෝ පරිපාලන ක්‍රියාවක් මඟින් උල්ලංඝනය කර තිබීම හෝ උල්ලංඝනය කිරීමට ආසන්නත තිබීම හෝ සම්බන්ධයෙන් 126 ව්‍යවස්ථාවෙහි විධිවිධාන සලසා ඇති පරිදි ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයෙන් ඉල්ලීමක් කිරීමට ඒ තැනැත්තාට හිමිකම ඇත්තේය. ”

ඒ අනුව, මූලික අයිතිවාසිකම් යටතේ සහන ඉල්ලීමේ දී පැවතිය යුතු ප්‍රධාන අවශ්‍යතාවයක් වන්නේ අදාල මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය විධායක හෝ පරිපාලන ක්‍රියාවක් මඟින් සිදුවී තිබීමයි. ඉන් අදහස් වන්නේ, රාජ්‍ය නොවන ආයතනයකින් හෝ රජයට සම්බන්ධ නැති පුද්ගලයකුගෙන් හෝ පෞද්ගලික මට්ටමින් හෝ අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනයක් සිදුවී ඇත්නම්, එවිට මෙම 3 පරිච්ඡේදය යටතේ දැක්වෙන ප්‍රතිකර්ම ලබාගත නොහැකි බවයි. අනෙක් අතට “පරිපාලන ක්‍රියාවක්” යැයි පැහැදිලිවම දක්වා ඇති නිසා පරිපාලන කටයුතු වලට සම්බන්ධ නිලධාරීන් සඳහා මෙම මූලික අයිතිවාසිකම්වලට අදාල ප්‍රතිපාදන කෙලින්ම අදාල වෙයි.

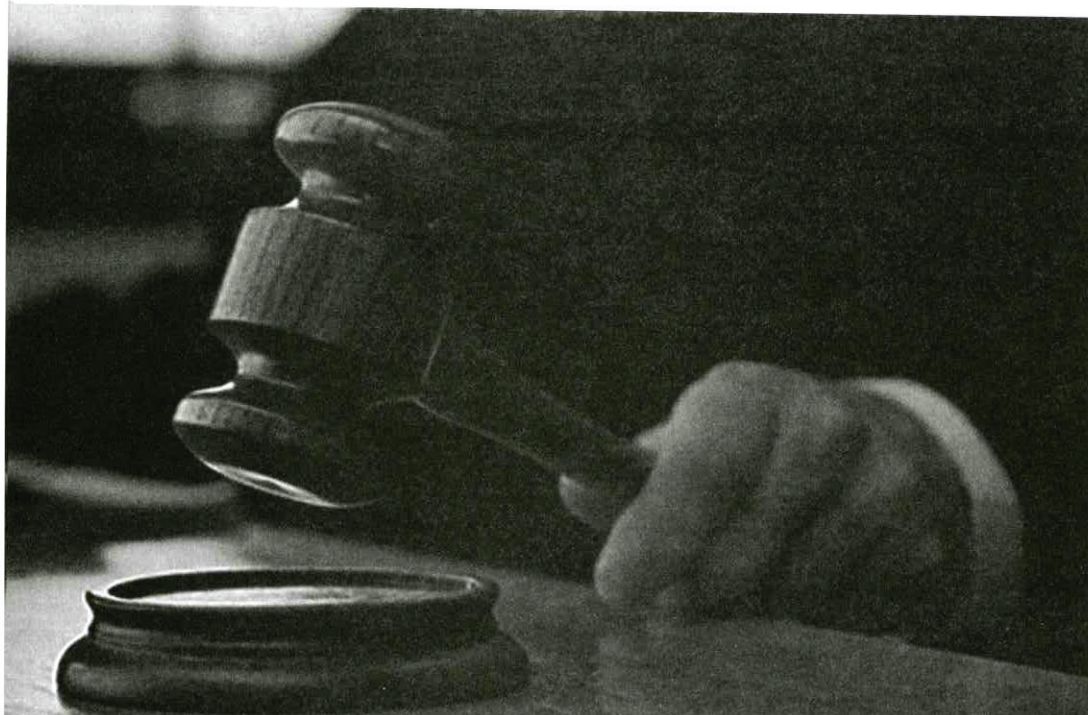
126 ව්‍යවස්ථාව දක්වා සිටින්නේ මූලික හෝ භාෂා අයිතිවාසිකමක් ඉහත ආකාරයට කඩකිරීම හෝ එසේ කඩකිරීමට අත්‍යසන්න වීම පිළිබඳ ප්‍රශ්න විභාග කොට තීරණය කිරීමෙහි තනි හා අනන්‍ය බලය ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයට ඇති බවය. තවද එසේ කඩකිරීම තනි හා අනන්‍ය යන්න අවස්ථා පිළිබඳ බලය ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයට ඇති බවය. තවද එසේ කඩකිරීම හෝ කඩකිරීමට අත්‍යසන්න බවට දෝෂාරෝපනණය කරන්නෙකු ඔහු විසින් හෝ නීතිඥයකු මඟින්, මාසයක කාලයක් තුළ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයෙන් සහනයක් හෝ පිහිටක් ලබා දෙන ලෙස අයදුම් කිරීමක් ලිඛිත පෙත්සමක් මඟින් කළ හැකි බවක් දැක්වෙයි. කෙසේ වෙතත්, ප්‍රමාදයට සාධාරණ හේතු පැවතීම මත මාසයක කාල සීමාව පසු වූ විට ද පෙත්සම පිළිගත් අවස්ථා ඇත.

මෙම 126 ව්‍යවස්ථාව තව දුරටත් දක්වා ඇති පරිදි මූලික අයිතිවාසිකමක් කඩ වීමක් පිළිබඳ ඉල්ලීමක් ගැන, ක්‍රියා කිරීමට ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ පූර්ව අවසරයක් ලබා ගැනීමෙන් පසුව පමණක් එ පිළිබඳ ක්‍රියා කරගෙන යා හැකිය.

මෙවැනි මූලික අයිතිවාසිකම් පෙත්සමක් යටතේ ලැබෙන සහනවලට මූලික අයිතිවාසිකමක් උල්ලංඝනය වූ බව ප්‍රකාශ කිරීම, බලතල භාවිතයේ වලංගු බව පිළිබඳ ප්‍රකාශ කිරීම, දී ඇති නියෝගය හෝ ප්‍රදානය අහෝසි කිරීම, නියෝග/උපදෙස් ලබා දීම, වන්දි හා නඩු ගාස්තු ගෙවීම ආදිය ඇතුළත් විය හැක.

මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනයට අදාළ නඩු රාශියක්ම අධිකරණයට ඉදිරිපත් කරනු ලැබ ඇත. ඉන් සමහරකදී මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය වූ බව පිළිගෙන ඇත. ජනමාධ්‍ය ඔස්සේ ද නිරන්තරව වෙමැනි නඩු වර්තා වෙයි. මේ සෑම නඩුවකදීම සාමාන්‍යයෙන් චෝදනා චිල්ල වන්නේ රාජ්‍ය නිලදරුවන් හටම වන හෙයිනි. නීතිය පිළිබඳව මෙන්ම මූලික අයිතිවාසිකම් පිළිබඳව ද සමහර නිලධාරීන් තුළ ඇති දැනුම හා අවබෝධයේ අප්‍රමාණවත් බව පෙනී යයි. පරිපාලන කටයුතුවල නිරතවන්නන් නීතිය පිළිබඳ මූලික අවබෝධයක් ලැබීමෙහි වැදගත් කමද ඉන් මනාවට පැහැදිලි වෙයි.

ශ්‍රී ලංකාවේ සම්මත කරනු ලැබ ඇති 2007 අංක 56 දරණ අන්තර්ජාතික සිවිල් හා දේශපාලන අයිතිවාසිකම් සම්මුති පනත මඟින් ද අයිතීන් හතරක් පිළිගනු ලැබ ඇත. මිනිසෙකු ලෙස පිළිගැනීමේ අයිතිය, චෝදනා ලැබ සිටින්නෙකුට ඇති අයිතිය, ළමා අයිතිවාසික හා රජය ලබාදී ඇති පහසුකම් සඳහා ප්‍රවේශයේ අයිතිය වශයෙන් මේවා දක්වා ඇත. මේවා කඩවීමකදී මාස තුනක් තුළ මහාධිකරණයට පැමිණිලි කළ හැකිය.

ආයතනික නීති හා පරිපාලනය

සමස්ථ රාජ්‍ය සේවයටම බලපාන පරිදි පවත්නා ආයතනික නීති රීති හා රෙගුලාසි සලකා බැලීමෙහිදී අතිශයින්ම වැදගත් වන්නේ ආයතන සංග්‍රහය හා මුදල් රෙගුලාසි (Establishment Code and Financial Regulations) බව පෙනී යයි.

රාජ්‍ය පරිපාලනයේ / රාජ්‍ය සේවයේ නියුතු ඉහළ පහළ හුදු මහත් සෑම දෙනාම කිසිදු වෙනස්කමකින් තොරව මෙම රෙගුලාසි වලින් බැඳී සිටිති. (සමහර විට දරන තනතුරෙහි ස්වාභාවය අනුව යම් යම් රෙගුලාසි අඩුවෙන් හෝ වැඩියෙන් බලපෑමට ඉඩ ඇත.)

මෙම රෙගුලාසි මගින් දක්වා ඇති උපදෙස් හෝ ක්‍රියා පටිපාටිවලට අනුකූලව ක්‍රියා නොකිරීම හෝ ඒවා මගින් වලක්වා ඇති ක්‍රියාවක් කිරීම හෝ මගින් තම රැකියා ක්ෂේත්‍රය තුළ හෝ ඉන් බැහැරව හෝ විවිධ ස්වරූපයේ ගැටළු ඇති විය හැක. එපමණක් නොව ඒවා අධිකරණමය ක්‍රියාමාර්ග දක්වා ව්‍යාප්ත වීමට ද බෙහෙවින් ඉඩකඩ ඇත. විශේෂයෙන්ම මූල්‍ය ස්වරූපයේ ගැටළු වලදී මෙවැනි තත්ත්වයන් හටගත හැක.

I කාණ්ඩය

1971.12.15 කාණ්ඩ හා එහි සංශෝධනය හා 1985.08.31 දක්වා නිකුත් කළ චක්‍රලේඛ ද අවලංගු කරමින් 1985.09.01 නිකුත් කරන ලද ආයතන සංග්‍රහයේ I කාණ්ඩය ද, 1984.04.08 නිකුත් කළ කාණ්ඩය අවලංගු කරමින් 1999.08.02 නිකුත් කරන ලද II කාණ්ඩය ද, වශයෙන් ආයතන සංග්‍රහයේ * කාණ්ඩ දෙකක් (ඒවාට අදාලව නිකුත් කෙරෙන අවස්ථානුකූල චක්‍රලේඛ ද සමඟ) රාජ්‍ය සේවයේ ආයතනික කටයුතු සඳහා පොදුවේ අදාල වෙයි.

ආයතන සංග්‍රහය මෙහි දී විස්තරාත්මකව සලකා බැලිය නොහැකි වුවත්, එයින් ආවරණය වන අංශ හෙවත් මාතෘකා විමසා බලන විට වුව ද, පරිපාලන කටයුතුවල දී ආයතන සංග්‍රහය කෙතරම් වැදගත් ද යන්න පෙනී යනු ඇත.

ආයතන සංග්‍රහයේ I කාණ්ඩයෙහි පරිච්ඡේද 33 ක් යටතේ, පහත දැක්වෙන කරුණු සලකා බලා ඇත.

බඳවා ගැනීමේ කාර්ය පටිපාටිය, ජ්‍යෙෂ්ඨත්වය, පරිවාස කාලය, ස්ථාන මාරු, ගෙවීම්, නිදහස් කිරීම්, නිවාඩු, දුම්රිය බලපත්‍ර, අධ්‍යයන නිවාඩු, විදේශ නිවාඩු, නිල නිවාස, නිල ඇඳුම්, ශුභසාධනය, විවිධ රෝග සඳහා විශේෂ අනුග්‍රහ, වැටුප් ණය, වෘත්තීය සමිති අනුග්‍රහ, වෛද්‍ය පරීක්ෂණය, පරිපාලන කාර්යපටිපාටි, දේශපාලන අයිතීන්, නෛතික උපදෙස් ලබා ගැනීම ආදී කරුණු අති විශාල සංඛ්‍යාවකට සම්බන්ධ ප්‍රතිපාදන දැක්වෙයි.

II කාණ්ඩය

II කාණ්ඩය තුළ විනය හා විනය කාර්ය පටිපාටියට අදාළ ප්‍රතිපාදන යටතේ, රජයේ සේවකයෙකු විසින් සිදුකළ හැකි වැරදි හා ඒවාට ලැබිය හැකි දඬුවම් වර්ගකර දක්වා ඇත.

එහි “සාමාන්‍ය හැසිරීම හා විනය” නමින් යුතු XLVII පරිච්ඡේදය යටතේ,

- සාමාන්‍ය හැසිරීම
- මත්පැන් හා විෂ මත් ද්‍රව්‍ය භාවිතය
- තෑගි බෝග හා ආධාර ලැයිස්තු
- මුදල් දුෂ්කරතා
- පෞද්ගලික කාර්යයන් සඳහා රජයේ මුදල් පාවිච්චි කිරීම
- ජන මාධ්‍යවලට හෝ මහජනයාට හෝ නිල ප්‍රවෘත්ති සැපයීම
- පොත් පත් හා ලිපි පළ කිරීම හා විද්‍යුත් ජනමාධ්‍ය මගින් කථා ප්‍රචාරය කිරීම යනාදී කටයුතු
- ආයතන සංග්‍රහය මුදල් රෙගුලාසි සහ වෙනත් අදාළ විධිවිධානයන්ට අනුකූලව කටයුතු කිරීම
- රජයේ නිලධාරීන් දේශපාලන කටයුතුවල නියැලීම

යන මාතෘකා මඟින් ඉතාමත් විස්තරාත්මකව සාමාන්‍ය හැසිරීම හා විනයට අදාළ කරුණු දක්වා ඇත. මෙවැනි කරුණු පිළිබඳ දැනුමක් නොතිබීම නිසාම එවැනි වැරදි (හිතා මතා හෝ නොසැලකිල්ලෙන්) සිදුවීමට ඉඩ ඇත.

එසේම “විනය කාර්ය පටිපාටිය පිළිබඳ රීති” නමින් යුතු XLVIII පරිච්ඡේදය යටතේ අදාළ විනය කාර්ය පටිපාටීන්, විනය පාලන බලතල, මූලික විමර්ශනය, විනය පරීක්ෂණ දඬුවම්, අභියාචනා යනාදී කරුණු රාශියක් ම විස්තර කරනු ලැබ ඇත.

අනෙක් අතින් බලන විට, තම සේවා තත්ත්වය පදනම් කර ගනිමින් ලබා ගත හැකි විවිධ සේවා ප්‍රතිලාභ හා සහනයක් ලබා ගැනීමට නොහැකි වීමට ද ආයතන සංග්‍රහය පිළිබඳ විවැනි දැනුමක් නොතිබීම හේතු විය හැක. (උදාහරණ වශයෙන් ගත් විට, රාජකාරීමය වශයෙන් හෝ පුහුණුවක් / ඉගෙනුමක් සඳහා විදේශ ගතවන නිලධාරියෙකුට ලබා ගත හැකි විවිධ දීමනා මොනවාද යන්න පිළිබඳව 12 පරිච්ඡේදයේ 9 වගන්තිය දක්වයි.)

තම කාර්යක්ෂමතා කඩ ඉම සඳහා විභාග වලට පෙනී සිටින රජයේ නිලධාරීන් ඒ සඳහා මෙහි අඩංගු කරුණු පිළිබඳ අවබෝධයක් ලබාගන්නා නමුත්, එසේ නොවන නිලධාරීන්ට මෙම කරුණු පිළිබඳ දැනුවත් වීමට ඇති අවස්ථා විරලය. එහෙයින් සියලුම රාජ්‍ය/සංස්ථා සේවකයින් හැකි අයුරකින් මෙම දැනුම ලබා ගැනීමට උත්සුක විය යුතුය.

“ මින් අනතුරුව, ආයතන සංග්‍රහය ආශ්‍රය කර ගනිමින් රජයේ සේවයට/රජයේ සේවකයන්ට නිල මට්ටමෙන් අදාලවන නෛතික/අධිකරණමය ක්‍රියාවලීන් සිදුවන ආකාරය ගැන මූලිකව සොයා බලමු. ”

රජය හෝ රජයේ සේවකයෙකුට එරෙහිව හෝ රජය හෝ රජයේ සේවකයෙකු විසින් කෙරෙන නඩු කටයුත්තකදී, නීතිපති මඟින් විශාල කාර්ය භාරයක් ඉටු වෙයි. ආයතන සංග්‍රහයේ 33 පරිච්ඡේදය තුළ මෙයට අදාල ප්‍රතිපාදන ඇතුළත්ව ඇත. එහි 1.1 සිට 1.7 දක්වා උපදෙස් වලින් දක්වා ඇත්තේ

රජයේ සේවකයෙකු නීතිපතියේ උපදෙස් හෝ අදහස් (The Attorney General’s advice or opinions) ලබා ගන්නා ආකාරය පිළිබඳයි. එහි 1.1 ට අනුව, අදාල උපදෙස් අවශ්‍යවන කරුණු නිවැරදිව සඳහන් කරමින් සිද්ධීන් පිළිබඳ පූර්ණ හා අංග සම්පූර්ණ විස්තරයක් ඉදිරිපත් කළයුතු බව දැක්වෙයි. මෙම කාර්යාවලිය පිළිබඳ අනෙකුත් උපදෙස් ද එහි ඉතිරි උපදෙස් තුළ සවිස්තරව දක්වා ඇත.

රජය මඟින් නඩුවක් පැවරීමට අදාල විස්තර 4.1 සිට 4.5 දක්වා සඳහන් ඇත. එහි 4.1ට අනුව, දෙපාර්තමේන්තු ප්‍රධානියෙකු විසින් රජය වෙනුවෙන් නඩුවක් පැවරීමට අදහස් කරන විට, නීතිපතියෙහි ඉල්ලීමක් කළ යුතු වෙයි. තවද, යම් යම් කොන්දේසිවලට යටත්ව, තම දිස්ත්‍රික්කය තුළ සිටින නීතිඥයෙකු යොදවා ගැනීමට දිසාපතිට ඇති හැකියාව, 4.2 තුළ විස්තර කරනු ලැබ ඇත.

අපරාධ නඩුවක් පැවරීමේදී ලබාගත යුතු අවසරය පිළිබඳව 4.3 හි දැක්වෙයි. 4.4 න් දැක්වෙන්නේ, නීතිපති වෙත කෙරෙන ඉල්ලීමකදී පිටපත් දෙකකින් යුතුව ගොනු කළ යුතු ලේඛන පිළිබඳ විස්තරයකි. මහේස්ත්‍රාත් හෝ ප්‍රාථමික අධිකරණයකින් දෙන ලද නිදොස් කිරීමේ නියෝගයකදී දෙපාර්තමේන්තුව මඟින් අභියාචනා කිරීමට අදහස් කරන විට ගත යුතු ක්‍රියා මාර්ග 4.5 තුළ විස්තර වෙයි.

රජයට විරුද්ධව පවරා ඇති නඩුවක දී කටයුතු කළයුතු ආකාරය 5.1 හා 5.2 මඟින් දැක්වෙයි. ඒ අනුව, රජයට විරෝධීව නඩු පැවරීමක් පිළිබඳ දැනුම් දීමක් දෙපාර්තමේන්තු ප්‍රධානියෙකුට හෝ වෙනත් නිලධාරියකුට නිකුත් කරනු ලැබූ විට, වහාම ඒ පිළිබඳව නීතිපති සමඟ සංදේශනය කරගත යුතු අතර, දෙපාර්තමේන්තු ලිපිගොනුවල අදාල පිටු පිළිබඳ සඳහන් කරමින් නඩුව පිළිබඳ පූර්ණ හා අංග සම්පූර්ණ (full and complete) වාර්තාවක්ද ඒ සමඟ ඉදිරිපත් කළ යුතු වෙයි. තවද, නඩුවට අවශ්‍ය සියළුම තොරතුරු ද නීතිපති වෙත ලබා දිය යුතු වෙයි.

මෙහි 6 ඡේදයේ, 6.1 සිට 6.6 දක්වා සඳහන්ව ඇත්තේ, රජයේ නිලධාරියකුට විරෝධීව විධි නිලධාරියාගේ නිල නාමය යටතේ පවරා ඇති නඩුවක දී පෙනී සිටීම පිළිබඳවයි.

තම නිල තත්ත්වයේ ලා කරන ලද කටයුත්තක දී දෙපාර්තමේන්තු ප්‍රධානියෙකුට විරෝධීව, සිවිල් නඩුවක් පිළිබඳ දැනුම් දීම ලැබුණු වහාම, අදාල තොරතුරු හා ලිපිගොනු සමඟ නීතපති විමසිය යුතු වෙයි. දෙපාර්තමේන්තු ප්‍රධානියා නොවන නිලධාරියෙකු විවැනි විටක දී තම දෙපාර්තමේන්තු ප්‍රධානියා හා වහාම සන්දේශනය (Communicate) කළ යුතු අතර දෙපාර්තමේන්තු ප්‍රධානියා විසින් ඉහත දක්වා ඇති පරිදි කටයුතු කරනු ඇත.

ඒ අනුව අදාල නිලධාරියා වෙනුවෙන් පෙනී සිටිය යුතුය යන්න තම අදහස වනවිට (is of the opinion) අදාල පරිදි නීතිපති වග උත්තරකාර පාර්ශ්වයක් ආදේශ කරන ලෙස අධිකරණයෙන් ඉල්ලා සිටීමට හෝ අධිකරණයෙහි පෙනී සිටීමට අදාළ පරිදි කටයුතු කරනු ඇත. වගඋත්තරකාර පක්ෂය වෙනුවෙන් පෙනී නොසිටිය යුතුය යන්න තම අදහස වන විට, ඊට හේතු සමඟ අදාල ලිපි ලේඛණ අධිකරණ අමාත්‍යාංශය වෙත යොමු කෙරෙනු ඇති බව ආයතන සංග්‍රහයේ වැඩි දුරටත් දැක් වෙයි. විවැනි අවස්ථාවලදී තමාගේම නීතිඥයෙකු මඟින් නඩුවට පෙනී සිටීමට කටයුතු කර, II පරිච්ඡේදයේ ප්‍රකාරව, අදාල පරිදි විච්ඡේද ප්‍රතිපූර්ණය කරගත හැකිය.

තවද, එසේ පවරනු ලැබ ඇත්තේ, තම නිල තත්ත්වයේ ලා කරන ලද කටයුත්තකට අදාල වන අපරාධ නඩුවක් වන විට, නිලධාරියාට තමන්ගේ නීතිඥයකු මඟින් පෙනී සිට පසුව ඉහත කී පරිදි ප්‍රතිපූර්ණ ඉල්ලීම කිරීමට ඉඩ ඇත.

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙහි 126 වගන්තිය යටතේ මූලික අයිතිවාසිකම් පිළිබඳව, පුද්ගලික ස්වභාවයක් ගන්නා (වධි හිංසා, පහර දීම ඇතුළුව) නඩුවක දී තම නීතිඥයෙකු මඟින් පෙනී සිට පසුව ඉහත කී පරිදි ප්‍රතිපූර්ණ ඉල්ලිය හැක.

7.1 ට අනුව, තම රාජකාරිය ඉටු කිරීම වලට අදාල කරුණක දී, පුද්ගලික මට්ටමින් නඩු පැවරීමට තම දෙපාර්තමේන්තු ප්‍රධානියා මඟින් ලේකම්ගේ පූර්ව අනුමැතිය රහිතව, නිලධාරියෙකු පියවර නොගත යුතු බව අතර, සැකයක් ඇති අවස්ථාවලදී ලේකම්, නීතිපති තුමන්ගෙන් විමසිය යුතු බව ද දැක්වෙයි.

මෙතෙක් සඳහන් වූයේ විශේෂයෙන්ම රජයේ සේවයට අදාලව අධිකරණ/නෛතික කාර්ය පිළිබඳව ආයතන සංග්‍රහය තුළ දක්වා ඇති ප්‍රතිපාදන පිළිබඳ කෙටි හැඳින්වීමකි. වඩාත් සම්පූර්ණ විස්තරයක් සඳහා ආයතන සංග්‍රහය පරිශීලනය කිරීම අත්‍යවශ්‍ය වෙයි.

අතිශයින්ම විස්තරාත්මකව හා උපදේශනාත්මකව සංග්‍රහ කරනු ලැබ ඇති මුදල් රෙගුලාසි සංග්‍රහය, රාජ්‍ය සේවයට අදාල මූල්‍ය පදනමකින් යුතුවන සියලුම අංශ සඳහා සම්පූර්ණ ප්‍රතිපාදන දක්වන්නකි. මෙහි ඇති ප්‍රතිපාදන මඟින් තමතමන්ගේ රාජකාරී ක්ෂේත්‍රයට අයත් අංශ පිළිබඳව මූලික දැනුමක් ලබා සිටීම රාජ්‍ය නිලධාරීන්ට ඉතා ප්‍රයෝජනවත්ය.

අග්‍රිම, පොදු ගිණුම් හා මූල්‍ය වාර්තා, මුදල් පොත, බැංකු සැසඳුම් වාර්ෂික විසර්ජනය, විගණන විමසුම් ලේඛනය, ටෙන්ඩර් කාර්ය, ගබඩා පවත්වා ගැනීම, භාණ්ඩ සම්කෂණය, ගෙවීම් කටයුතු වාහන නඩත්තුව හා පාලනය, අත්තිකාරම් ගිණුම පිළිබඳ මෙන්ම, විවිධ වැඩ සටහන් යටතේ සලකා බැලෙන ඇස්තමේන්තු කටයුතු ආදිය පිළිබඳ පරිචයන් රජයේ සේවයේ නියුතු සෑම දෙනාම ලබා තිබීම වැදගත් විය හැක.

මුදල් ඇතුළුව රජයේ දේපළ ආරක්ෂාව සඳහා ගත යුතු ක්‍රියාමාර්ග මු.රෙ. 315 සිට ඉදිරියට දක්වා ඇති අතර, රජයේ දේපළ භාරකාරත්වය දැරීමෙහි දී මෙම උපදෙස් අනුව කටයුතු කිරීම අවශ්‍ය වෙයි.

තවද, මු.රෙ. 750 සිට 775 දක්වා ඇත්තේ රජයේ දේපළ/වත්කම්වල භාරකාරත්වය. පවත්වා ගැනීම, නොග පොත් තුලනය, මාරුවීම් වලදී භාණ්ඩ භාර දීම/ භාර ගැනීම, භාණ්ඩ සම්කෂණය ආදී කරුණු වෙයි. හානි හා පාඩු වලදී ගත යුතු ක්‍රියා මාර්ග 101 සිට 113 දක්වා සඳහන් ය. සාමාන්‍ය භාණ්ඩ හා මුදල් භාරකාරත්වයට අමතරව, ප්‍රස්තකාල පොත් පවත්වා ගැනීමට අදාලව ද විශේෂ අවධානයෙන් කටයුතු කළයුතු වෙයි.

භාණ්ඩ හා මුදල් වල උභතතා පැවතීම, නොසැලකිල්ල නිසා භාණ්ඩ විනාශ වීම, භාරගත් බඩු ඉන්වෙන්ට්‍රි (බඩු වට්ටෝරු පොත්) තුල ඇතුළු නොකිරීම, සහතික නොයැවීම, නිසි පරිදි බඩු භාර නොදීම ආදී කරුණු රාශයක් නිසා මතුවිය හැකි දුෂ්කරතාවලට මුදල් රෙගුලාසි පිළිබඳ දැනුමක් නොතිබීම බොහෝ විට බලපා ඇති බව පෙනී යයි. එහෙයින්, මුදල් රෙගුලාසි වලින්, අඩු ගණනේ තමන්ගේ විෂය පථයට අදාල කොටස් පිළිබඳව හෝ දැනුමක් ලබා ගැනීමට ක්‍රියා කළ යුතුය.

සාමාන්‍ය නීති ප්‍රතිපාදන හා පරිපාලනය

පරිපාලන නීතිය, මූලික අයිතිවාසිකම් නීතිය හා ආයතනික නීතිවලට අමතරව රටෙහි ක්‍රියාත්මක වන සාමාන්‍ය නීති ද, අවස්ථානුකූලව පරිපාලන කටයුතු වලදී අදාල විය හැකිය. කෙසේ වෙතත්, “රටෙහි සාමාන්‍ය නීති” යනු, ඉතා පුළුල් ව්‍යාප්තියක් දක්වන ක්ෂේත්‍රයක් වන නිසා, එම නීතීන්ගෙන් පරිපාලනයට වඩාත්ම අදාල කොටස් කිහිපයක් වෙන් කර සලකා බලමු.

පරිපාලන කටයුතු වලදී ඒවාට දායක වන්නේ/මැදිහත් වන්නේ රජයේ සේවකයා ය. එහෙයින්, නීතිය ඉදිරියේ “රජයේ සේවකයා/නිලධාරියා” යන්න හඳුන්වා දී ඇති ආකාරය දැන ගැනීම වැදගත් වෙයි. රාජ්‍යයට සම්බන්ධ අතීතය වැදගත් නීතිමය සංග්‍රහයන් කිහිපයක් සලකා බලමින් රජයේ සේවකයා යන්න අර්ථ දැක්වී ඇත්තේ කෙසේදැයි සොයා බලමු.

ශ්‍රී ලංකා ප්‍රජාතාන්ත්‍රික සමාජවාදී ජනරජයේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙහි XXII දරන අර්ථ නිරූපනය පිළිබඳ පරිච්ඡේදය 170 වැනි ව්‍යවස්ථාව යටතේ.

රජයේ නිලධාරියා යන්නෙන් අධිකරණ නිලධාරියෙකු හැර, ජනරජය යටතේ වැටුප් ලබන ධුරයක් දරන තැනැත්තෙක් අදහස් වන බව දක්වමින් තව දුරටත් සඳහන් කරන්නේ ඊට,

- අ. ජනාධිපතිවරයා
- ආ. කථානායකවරයා
- ඇ. අමාත්‍යවරයා
- ඈ. අධිකරණ සේවා කොමිෂන් සභාවේ සාමාජිකයෙක්
- ඉ. රාජ්‍ය සේවා කොමිෂන් සභාවේ සාමාජිකයෙක්
- ඊ. නියෝජ්‍ය අමාත්‍යවරයෙක්
- උ. පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරයෙක්
- ඌ. පාර්ලිමේන්තුවේ මහ ලේකම්වරයා
- එ. ජනාධිපතිවරයාගේ කාර්ය මණ්ඩලයේ සාමාජිකයෙක්
- ඒ. පාර්ලිමේන්තුවේ මහ ලේකම්වරයාගේ කාර්ය මණ්ඩලයේ සාමාජිකයෙක් ඇතුළත් නොවන්නේ ය යනුවෙන් ය

අපගේ ආයතන සංග්‍රහය ද ඒ අනුව රජයේ නිලධාරියා අර්ථ දක්වන අතර, “රාජ්‍ය සංස්ථාවක, ව්‍යවස්ථාපිත මණ්ඩලයක හෝ රජයට පවරා ගත් ආයතනයක සේවකයෙකු යන්න” ද ඉහත ලේඛනයට ඇතුළත් කර ඇත.

ශ්‍රී ලංකා අපරාධ නීතියෙහි වැදගත්ම නීති සංග්‍රහය වන දණ්ඩ නීති සංග්‍රහය තුල, එහි දෙවන පරිච්ඡේදයේ 19 වගන්තිය ඔස්සේ රජයේ සේවකයා යන්න, ඉතා දීර්ඝ හා විස්තරාත්මක ලෙස හඳුන්වා දී ඇත. එසේම ඒ සඳහා හිඳුර්ශන හා පැහැදිලි කිරීම් ද දක්වා ඇත. එවායින් පැහැදිලි වන්නේ නීතිය ඉදිරියේ දී මෙම සංකල්පයට වඩාත් පුළුල් හා එසේම නිශ්චිත අරුතක් දී ඇති බවය.

“ එහි පැහැදිලි කිරීම 1 අනුව ආණ්ඩුව විසින් පත් කරනු ලැබූ වෘත්තීය, නොලැබූ වෘත්තීය, (දණ්ඩ නීති සංග්‍රහ තුල) දක්වා ඇති යම් වර්ණනාවකට වැටෙන තැනැත්තෝ රජයේ සේවකයෝ ලෙස සැලකේ. ”

“ පැහැදිලි කිරීම් 2 අනුව, රජයේ සේවකයා යන වචන සඳහන් සෑම තැනකදීම, නිරුය දැරීමට තමාගේ අයිතිවාසිකම් සම්බන්ධයෙන් නීතියෙන් කවර දෝෂයක් ඇත් ද රජයේ සේවක පදවියක් ඇත්ත වශයෙන් දුරා සිටින සෑම තැනැත්තෙකුම අදහස් වන ලෙස වටහා ගත යුතුය ලෙසත් දක්වා ඇත. ”

පරිපාලන කටයුතුවලට මැදිහත්වන නිලධාරීන්ටම බලපාන මීට ඉහත සලකා බැලුණු සුවිශේෂී පරිපාලනමය ස්වාභාවයක් ගන්නා නීති වලට අමතර, රටෙහි පොදුවේ ක්‍රියාත්මක නීතීන් ද කිසිදු හේදයකින් තොරව, එකී නිලධාරීන්ට ද බලපායි. එහෙයින් ඒ පිළිබඳව ද මූලික අවබෝධයක් ලබා ගත යුතුය.

උදාහරණ වශයෙන් ගතහොත්, ශ්‍රී ලංකා අපරාධ නීතියෙන් විශාල කොටසක් ආවරණය කරමින් ද ශීර්ෂ ගණනාවක් යටතේ විවිධ අපරාධමය වැරදි හෝ සාවද්‍ය ක්‍රියා මොනවාද යන්න හඳුන්වා දෙමින් ද, යම් යම් වැරදිවලට ඇති සාමාන්‍ය ව්‍යාතිරේක (එනම් අදාල ක්‍රියාව වරදක් නොවන අවස්ථාවක් (General Exceptions) හා ලබා දිය හැකි දඬුවම් ආදිය පෙන්වා දෙන දණ්ඩ නීති සංග්‍රහය පිළිබඳව අවබෝධයක් තිබීම පරිපාලන කටයුතු වල නිරත වන සෑමවිටම වැදගත්ය. එමෙන්ම, අපරාධ නඩුවක් පවත්වාගෙන යාම පිළිබඳ කාර්ය පටිපාටිය දක්වන අපරාධ නඩු විධාන සංග්‍රහය සිවිල් නඩුවක් පවත්වා ගැනීමට අදාල සිවිල් නඩු විධාන සංග්‍රහට හා අධිකරණය ඉදිරියේ සාක්ෂි ඉදිරිපත් කිරීමට අදාල ප්‍රතිපාදන දක්වන සාක්ෂි ආඥා පනත පිළිබඳව ද යම් අවබෝධයක් තිබීම රාජ්‍ය සේවකයින්ට වැදගත් ය.

උදාහරණයක් වශයෙන් ගත් කළ, දණ්ඩ නීති සංග්‍රහයේ IX පරිච්ඡේදයේ රජයේ සේවකයන් විසින් කරනු ලබන වැරදි හෝ රජයේ සේවකයන් සම්බන්ධ වැරදි ලෙස 158 සිට 178 දක්වා වගන්තිවල පෙන්වා දෙන වැරදි දැක්විය හැකි ය.

ඒ අනුව නිල ක්‍රියාවක් වෙනුවෙන්, නීත්‍යානුකූල ගෙවීම් හැර, තුටු පඬුරක් ගැනීම, දූෂිත හෝ නීතිවිරෝධී මාර්ග වලින් රජයේ සේවකයෙකුට බලපෑම සඳහා තුටු පඬුරක් ගැනීම, රජයේ සේවකයකු කෙරෙහි පෞද්ගලික බලය පාවිච්චි කිරීම සඳහා තුටු පඬුරක් ගැනීම මෙන්ම ඒවාට අනුබල දීම ද, යන වැරදි හා ඒවාට අයත් දඬුවම් ද දක්වා ඇත. (තුටු පඬුර යන්න පැහැදිලි කරමින්, විය මුදල් වලින් දෙන හෝ මුදල් වලින් අගය කළ හැකි තුටු පඬුරට සීමා වී නැති බව ද දක්වා ඇත.

යම් තැනැත්තෙකුට හෝ ආණ්ඩුවට පාඩුවක් කිරීමේ චේතනාවෙන් නීතියේ නියමයකට රජයේ සේවකයකු අකීකරු වීම, සාවද්‍ය ලේඛනයක් සකස් කරනු ලැබීම යන වැරදි ද මෙහි දක්වා ඇත.

විදුලි පණිවිඩ හෝ තැපැල් දෙපාර්තමේන්තුවේ සේවය කරන රජයේ සේවකයකු වංචා සහගත හෝ ද්වේශ සහගතව යුතුකම් ඉටු නොකිරීම, විෂමාවාරය, වංචාව, පණිවිඩ ආදියට හානි කිරීම වැනි වැරදි වෙනම ම දක්වා ඇත.

තවද විශේෂයෙන් සඳහන් කළ යුත්තේ, රජයේ සේවකයකු ලෙස පෙනී සිටීම, වංචනික අදහසින් රජයේ සේවකයන් විසින් පාවිච්චි කරනු ලබන ඇඳුම් ඇඳීම හෝ සලකුණ ගෙන යාම ද වැරදි වශයෙන් දක්වා ඒ සඳහා ඇති දණ්ඩනයක් ද දක්වා තිබීමයි.

“රජයේ සේවකයන්ගේ නීත්‍යානුකූල බලයට ආඥා කිරීම” ලෙස ඇති 10 පරිච්ඡේදය තුළ ඇති වගන්ති රජයේ සේවකයින්ට විශේෂයෙන්ම වැදගත් වන්නේ ඒවා රජයේ සේවකයින්ට තම රාජකාරිය නිසි ලෙස ඉටු කිරීමට අවශ්‍ය බලතල හා පසුබිම සලසා දෙන නිසාය.

රජයේ සේවකයකු විසින් හිකුත් කරනු ලබන සිතාසි, දැක්වීම්, ආඥා ආදිය භාර ගැනීමෙන් වැලකීම සඳහා පැන ගොස් සිටීම, ඒවා භාරදීම වැලැක්වීම, නියෝග වලට අකීතරු වීම ආදී වැරදි ගණනාවක්ම දක්වා ඇත. ලේඛන හෝ තොරතුරු නොදීම, අසත්‍ය තොරතුරු දීම, විස්ම දිවුරුම් දීම/ප්‍රකාශයකට අත්සන් තැබීම ප්‍රතිඝෙප් කිරීම දේපල පිලිබඳ කටයුතු වලට බාධා කිරීම් ආදිය ද ඇතුලත් ය. රජයේ සේවකයකුට බාධා කිරීම හා සහය නොවීමට අදාල වැරදි පිලිබඳ කරුණු ද මෙහි දැක්වෙයි. මෙම කරුණු වලට අදාල විස්තර මෙම ප්‍රතිපාදන තව දුරටත් පරිශීලනයෙන් දැනගත හැක.

අමාත්‍යාංශවලට සම්බන්ධ නීති නිලධාරීන් (legal officers) මඟින් බොහෝ විට ඒවාට අයත් ආයතන වලට හා නිලධාරීන්ට අදාල නෛතික හා අධිකරණමය ක්‍රියාවලීන්හි දී අවශ්‍ය පියවර ගැනීමට කටයුතු කෙරෙන නමුත්, ඒ ඒ ආයතනවල සේවය කරන අනෙකුත් නිලධාරීන්ට ද එක්තරා ප්‍රමාණයකට එම කටයුතුවලට දායක වීමට හා මැදිහත් වීමට සිදු වෙයි. එවැනි අවස්ථාවල පැමිණිලි සකස් කිරීම / පිළිතුරු (උත්තරවාද) සකස් කිරීමට සහාය වීම, සාක්ෂි දීම දක්වා පැතිරෙන විවිධ කටයුතුවලට සම්බන්ධ වීමට සිදුවිය හැක. නීතිමය කරුණු හා විවිධ අණ පනත්, රෙගුලාසි, සංග්‍රහ ආදිය පිළිබඳ ලබා ඇති දැනුම වහිදී ද වැදගත් වෙයි.

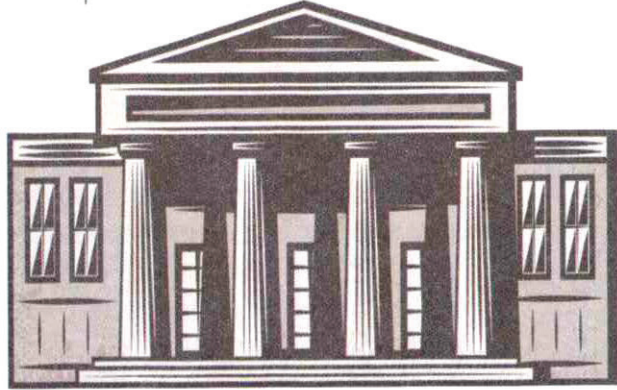
මීට අමතරව, ඒ ඒ සේවාවගේ පවත්නා සුවිශේෂී බව අනුව ද (පොලිස්, රේගු, සුරාබඳු, වන සංරක්ෂණ, ප්‍රවාහන වැනි) එම සේවාවන් හා බැඳී ඇති අණ පනත් හා රෙගුලාසි පිළිබඳ වඩාත් විධිමත් දැනුමක් එම සේවාවල නියුක්ත නිලධාරීන්ට තිබීම අත්‍යවශ්‍ය වනු ඇත.

1987 අංක 15 දරණ ප්‍රාදේශීය සභා පනත අනුව, එහි 28 වගන්තිය මඟින්, දණ්ඩ නීති සංග්‍රහය තුල “රජයේ සේවකයෙක් යනුවෙන් දක්වා ඇති අරුතට ගැලපෙන ප්‍රාදේශීය සභා නිලධාරීන් සේවකයින් වන්නේ කවුරුන් ද” යන්න දක්වයි. එහි ම 219 වගන්තිය දක්වන්නේ, ප්‍රාදේශීය සභාවක සාමාජිකයකු හෝ සේවකයකු වෙත සෘජුව හෝ වක්‍රව ප්‍රාදේශීය සභාව සමඟ හෝ වෙනුවෙන්, ගිවිසුම් හෝ වැඩ පිළිබඳව මූල්‍ය සබඳතාවයක් නොතිබිය යුතු බවයි. එම නිසා, එම සේවාවෙහි නිරතවන අයට මෙම පනත පිළිබඳ අවබෝධයක් තිබීමෙහි වැදගත්කම වටහාගත හැකිය.

1999 අංක 37 දරණ නඩත්තු ආඥා පනත තුල ද සේවා යෝජකයාට අදාල වන යම් ප්‍රතිපාදන ඇති බව දැන ගැනීම ප්‍රයෝජනවත් වේ. ඒ අනුව, නඩත්තු ඉල්ලා සිටින නඩුවක දී වගඋත්තරකරුගේ සේවායෝජකයා වෙත වැටුප් ඇමණුම් නියෝගයක් අධිකරණය විසින් නියම කරනු ලැබිය හැකි අතර, එම නියෝග ප්‍රකාරව ක්‍රියා කිරීමට සේවායෝජකයා නීතියෙන් බැඳී සිටී. සේවායෝජකයා යනු කවරෙකු ද යන සේ ද එම පනත තුල දක්වා ඇත.

දිලික්ත නීතිය (Law of Delict) යටතේ එන, පොදුවේ සෑම දෙනෙකුටම ප්‍රයෝජනවත් විය හැකි කරුණු කීපයක් මෙහිදී සලකා බැලීම පරිපාලන කටයුතුවල නිරත වන්නන්ට ද වැදගත් වනු ඇත. සිවිල් නීතියේ විශේෂ අංශයක් වන දිලික්ත නීතිය පුද්ගලයන් ගේ නොසැලකිලිමත් බව නිසා වන අනතුරුවල දී වගකීම පැවරීමට අදාල වන්නකි.

සාමාන්‍යයෙන්, යුතුකම් ඉටු නොකිරීමක දී වගකීමක් පැවරෙන්නේ පාර්ශව දෙකක් අතර යම් ගිවිසුමක් තිබී එක් පාර්ශවයක් මඟින් එය උල්ලංඝනය වීමේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙනි. එහෙත්, පාර්ශව දෙක අතර එවැනි ගිවිසුමක් නොමැති අවස්ථාවක දී පවා එක් පාර්ශවයක් වෙතින් අනෙක් පාර්ශවය වෙත ඉටු විය යුතු යුතුකමක් හටගත හැකි බව දිලික්ක නීතිය දක්වයි. එක් පාර්ශවයක් දරන සුවිශේෂී තත්ත්වය හෝ තනතුර නිසා, තමාගේ “අවධානයේ යුතුකම” (Duty of Care) ලෙස හැඳින්වෙයි. මෙසේ හටගන්නා යුතුකම, නොසැලකිල්ලෙන් ක්‍රියා කිරීම නිසා කඩවූ හෝ උල්ලංඝනය වූ විට අනෙක් පාර්ශවය වෙත වන්දි ගෙවීමට සිදුවිය හැකි.

උදාහරණයක් වශයෙන් ගත් විට, පිහිනුම් තටාකයක් පවත්වාගෙන යන අයෙකු, එහි පිහිනීමට එන අයගේ ආරක්‍ෂාව සඳහා අවශ්‍ය ආරක්‍ෂාක පියවර ගැනීමට අවධානයේ යුතුකමකින් බැඳී සිටී. කිම්දුම් පුවරු (diving boards) කැඩී තිබීම, ජලයේ ගැඹුර වැරදියට දැක්වීම, පිහිනීමට පුහුණුවන්නන්ට ආරක්‍ෂාව නොසැලසීම වැනි නොසැලකිලිමත් ක්‍රියාවන් මඟින් අවධානයේ යුතුකම කඩවීම නිසා දෙවැනි පාර්ශවයකට වන අනතුරක්/හානියක් සඳහා වන වගකීමෙන් ඔහු බැඳේ.

මෙවැනි අවධානයේ යුතුකමකින් බැඳුණු අයෙකුට “දෙවැනි පාර්ශවය, තමන් විසින් දෙන ලද උපදෙස් නොතකා නොසැලකිල්ලෙන්” කටයුතු කිරීම, නැතහොත්, “හදිසි සුළු සුළඟක් නිසා වහලය හෝ වෙනත් යමක් අනපේක්ෂිතව කඩා වැටීම වැනි “දේව ක්‍රියාවක් (and act of God) මැදිහත්වීම” වැනි තම පාලනයෙන් බැහැර හේතුවක් නිසා මෙම අනතුර සිදු වූ බව පෙන්වීමෙන් පමණක් එවිට වගකීමෙන් නිදහස් විය හැක.

මෙවන් වගකීමක් රාජ්‍ය අංශයේ සේවය කරන්නන් වෙත පවා තමන් දරණ තනතුරේ ස්වාභාවය අනුව

හටගත හැකි වේ. විශේෂයෙන්ම කුඩා දරුවන්ගේ රැකවරණය භාරව සිටින (අධ්‍යාපන ක්‍ෂේත්‍රයේ වැනි) අය වෙත මෙම වගකීම දැඩිව පවතී.

පරිපාලන කටයුතුවල නිරත වන්නන් පමණක් නොව, අප හැම දෙනෙකුම, අපගේ රැකවරණය යටතේ සිටින අයගේ ආරක්‍ෂාව සහතික කිරීම සඳහා ගත හැකි උපරිම පියවර ගෙන ඇති බවට හැම විටම නිසැක විය යුතුය. (විදුලි රැහැන් හා උපාංග නිසි පරිදි ආරක්‍ෂිතව පවත්වා ගැනීම, ගෘහ ලිපි නිසි පරිදි නඩත්තු කිරීම, වැසිකිල වලවල් වසා ඇති පුවරු පිළිබඳව නිරන්තරව සොයා බැලීම, අබලන් වී ඇති ගොඩනැගිලි හා අනතුරුදායක ගස් කොළන් පිළිබඳ සැලකිලිමත් වීම ආදිය උදාහරණ ලෙස සඳහන් කළ හැක).

“ මෙය අධ්‍යාපන ක්‍ෂේත්‍රයේ හෝ වෙනත් වෘත්තීය ක්‍ෂේත්‍රවල නිරත අයට පමණක් නොව පොදුවේ සියල්ලන්ටම එකසේ වැදගත් පූර්වෝපායකි. නීතිය ඉදිරියේ පමණක් නොව, හෘදය සාකෂිය ඉදිරියේත් නිර්දෝෂීභාවය පවත්වා ගැනීමට එය ඉවහල් වනු ඇත. ”

LAC මධ්‍යස්ථාන පිහිටි ස්ථාන

ප්‍රධාන කාර්යාලය	011-2433618	මන්නාරම	023-2222045
අක්කරෙයිපත්තු	067-2279462	මාරවිල	032-2254443
අම්පාර	063-2223495	මාතලේ	066-2224828
අනුරාධපුර	025-2224465	මාතර	041-2233815
අත්තනගල්ල	033-2297020	මතුගම	034-2249262
අවිස්සාවේල්ල	036-2233857	මාවනැල්ල	035-2247272
බද්දේගම	091-2292051	මිනුවන්ගොඩ	011-2297790
බදුල්ල	055-2225759	මොණරාගල	055-2276891
බලංගොඩ	045-2289099	ගල්කිස්ස	011-2718708
බලපිටිය	091-2255753	මුලතිවු	021-2290077
බණ්ඩාරවෙල	057-2224733	මුයිකුර්	026-2238777
බත්තරමුල්ල	011-2877687	නාවලපිටිය	054-2224227
මඩකලපුව	065-2225399	මීගමුව	031-2281080
වාටකච්චේරිය	021-2270882	තිකවැරටිය	037-2260203
හලාවත	032-2222175	නුගේගොඩ	011-2809068
දඹුල්ල	066-2284551	නුවරඑළිය	052-2235260
දෙයියන්දූර	041-2268077	පානදුර	038-2244822
දෙනියාය	041-2271128	පේදුරුතැඹුටු	021-2260212
අැඹිලිපිටිය	047-2230299	පොල්ගහවෙල	037-2243039
ගල්ගමුව	037-2253290	පොළොන්නරුව	027-2226572
ගාල්ල	091-2226124	පොතුවිල්ල	063-2248485
ගම්පහ	033-2248804	ප්‍රගොඩ	011-2405333
හම්බන්තොට	047-2221092	රත්නපුර	045-2226899
හැට්න්	051-2222390	තංගල්ල	047-2240122
හිඟුරක්කොඩ	027-2245521	තඹුන්තේගම	025-2276259
හෝමාගම	011-2748813	තිස්සමහාරාමය	047-2239611
හොරණ	034-2265244	ත්‍රිකුණාමලය	026-2226328
යාපනය	021-2224545	වාලවිචේනයි	065-2258349
කඩවත	011-2922440	වව්නියාව	024-2221863
කඩුවෙල	011-2548150	වලස්මුල්ල	047-2245566
කැකිරාව	025-2263536	වැල්ලවාය	055-2274466
කල්මුණේ	067-2223710	වරකාපොළ	037-2277075
කළුතර	034-2222017	වාරියපොල	037-2268199
මහනුවර	081-2388978	වැලිමඩ	057-2244860
කන්තලේ	026-2234521	මල්ලකමි	021-2059170
කැබිතිගොල්ලූව	025-2298101	පුත්තලමි	032-2266636
කෑගල්ල	035-2231790	සියඹලාණ්ඩුව	055-2279250
කිලිනොච්චි	021-2285618	දෙහිඅත්තකණ්ඩිය	027-2250700
කුලියාපිටිය	037-2284611	LT-බොරැල්ල	011-2698003
කුරුණෑගල	037-2229641	ගලගෙදර	081-2061025
මහියංගනය	055-2258332	වත්තල	011-2935907
මාහෝ	037-2275075	හෙට්ටිපොල	037-2291915

ශ්‍රී ලංකා නීති ආධාර කොමිෂන් සභාව

🏠 නො.129, මහාධිකරණ සංකීර්ණය,
හල්ගිරිස්ටෝප් විදිය, කොළඹ 12.

☎ 011 2433618

✉ legalaidcommission1978@gmail.com

🌐 www.legalaid.gov.lk

